

وزارت معارف
معینیت انکشاف نصاب تعلیمی و
تربیه معلم
ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی
و تألیف کتب درسی

کتاب معلم رهنمای تدریس هنر

صف ۸

کتاب های درسی مربوط وزارت معارف بوده،
خرید و فروش آن در بازار جداً ممنوع است. با
متخلفین برخورد قانونی صورت می گیرد.

سال چاپ: ۱۳۹۶ هـ. ش.

وزارت معارف

معینیت انکشاف نصاب تعلیمی و

تربیه معلم

ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی

و تألیف کتب درسی

کتاب معلم

رهنمای تدریس هنر

صنف هشتم

سال چاپ: ۱۳۹۶ هـ. ش.

مؤلفان:

- معاون سرمؤلف محمد غالب اللہ یار آمر دیپارتمنت آرت و هنر
- سید انور میچنخیل عضو علمی و مسلکی دیپارتمنت آرت و هنر
- محمدظاہر طاہری عضو علمی و مسلکی دیپارتمنت آرت و هنر
- نفیسہ پوپلزى عضو علمی و مسلکی دیپارتمنت آرت و هنر

ایدیت علمی و مسلکی:

- اعضای دیپارتمنت هنر.

ایدیت زبانی:

- محمد عظیم صادقار
- پوهندوى عبدالرازق اسمر

کمیته دینی، سیاسی و فرهنگی:

- داکتر عطاء اللہ واحدیار مشاور ارشد وزارت معارف و رئیس نشرات.
- حبیب اللہ راحل مشاور وزارت معارف در ریاست انکشاف نصاب تعلیمی.
- مولوی قیام الدین کشاف
- مولوی عبدالوکیل عضو علمی دیپارتمنت تعلیمات اسلامی

کمیته نظارت:

- دکتور اسدالله محقق معین نصاب تعلیمی، تربیة معلم و مرکز ساینس
- دکتور شیر علی ظریفی مسؤول پروژہ انکشاف نصاب تعلیمی
- معاون سرمؤلف عبدالظاہر گلستانی رئیس عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی

طرح و دیزاین:

رحمت اللہ غفاری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرود ملی

دا وطن افغانستان دی	دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې	هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی	د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو	د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي	پامپریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي	هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیري	لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به	لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مودی رهبر	وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

پیام وزیر معارف،

استادان و معلمان محترم،

تعلیم و تربیه اساس توسعه و انکشاف هر کشور را تشکیل می‌دهد و نصاب تعلیمی یکی از عناصر بنیادی تعلیم و تربیه می‌باشد که مطابق انکشافات علمی و نیازمندی‌های جامعه وضع می‌گردد، واضح است که انکشافات علمی و ضرورت‌های جامعه همواره در حال تطوّر می‌باشد؛ بناءً لازم است نصاب تعلیمی نیز به صورت علمی و دقیق مطابق ایجابات عصر و زمان انکشاف نماید. البته نباید نصاب تعلیمی تابع تغییرات سیاسی، نظریات و تمایلات اشخاص گردد.

کتاب رهنمای معلم که امروز در دسترس شما قرار دارد بنابر همین مشخصات تهیه و ترتیب گردیده و با تکیه بر میتودهای جدید تدریس، فعالیت‌ها و مواد معلوماتی نیز در آن اضافه شده است که یقیناً برای فعال نگاه داشتن شاگردان در عملیّه تدریس مفید و مؤثر می‌باشد.

امیدوارم محتویات این کتاب که با استفاده از روش‌های آموزش فعال تألیف و تدوین شده است، مورد استفاده شما استادان عزیز قرار گیرد. با استفاده از فرصت از اولیای محترم شاگردان تقاضا بعمل می‌آید تا در تعلیم و تربیه با کیفیت دختران و پسران خود همکاری متداوم نمایند، تا به این وسیله اهداف و آروزهای نظام معارف بر آورده گردد و نتایج و دست آوردهای خوبی برای نسل جوان و کشور ما داشته باشد.

استادان و معلمان گرانقدر ما در تطبیق مؤثر نصاب تعلیمی رسالت و مسؤولیت بزرگ دارند.

وزارت معارف همواره تلاش می‌نماید تا نصاب تعلیمی معارف مطابق اساسات و ارزشهای دین مبین اسلام، نیازمندی‌های جامعه و منافع ملی و وطندوستی با معیارهای جدید علمی ساینس و تکنالوژی انکشاف نماید.

به منظور نیل به این مأمول بزرگ ملی از تمام شخصیت‌های علمی، دانشمندان تعلیم و تربیه کشور و اولیای محترم شاگردان تمنا دارم، تا با ارائه نظریات و پیشنهادات رهنمودی و سودمند خویش مؤلفان ما را در بهبودبخشی بیشتر از پیش تألیف کتب درسی و رهنماهای معلمان یاری نمایند.

از همه دانشمندانی که در تهیه و ترتیب این کتاب سهم گرفته اند، و نیز از مؤسسات محترم ملی و بین المللی و سایر کشورهای دوست که در تهیه و ترتیب نصاب تعلیمی جدید، طبع و توزیع کتب درسی و رهنماهای معلمان زمینه سازی و یا همکاری‌های مادی یا معنوی نموده اند صمیمانه اظهار امتنان و قدردانی نموده تداوم همکاری‌های شان را آرزو می‌نمایم.

و من الله التوفیق

دکتور اسدالله حنیف بلخی

وزیر معارف جمهوری اسلامی افغانستان

فهرست

فصل اول: کلیات و معرفی پلان درسی	۱
اهداف عمومی تعلیم و تربیه در افغانستان	۲
ج- اهداف فرهنگی و هنری	۳
۱-۲- اهداف عمومی دوره متوسطه از صنف ۷ تا ۹	۴
الف: هنرهای خطی ب؛ هنرهای صوتی ج؛ هنرهای حرکی.	۵
۲-۲- هنر در دوره متوسطه از صنف ۷- تا ۹	۶
۲-۴- اهداف آموزش هنر	۷
۵-۲- نظر کلی به پروگرام درسی هنر	۸
مفردات مضمون هنرها صنف هشتم	۹
جدول راهنمای تدریس موضوعات آموزشی صنف هشتم	۱۱
۷-۲- اهداف نهایی آموزش هنر	۱۲
و- روش نمایشی	۱۳
۹-۲- هدفهای ارزیابی	۱۴
ه- ارزیابی به شیوه ارزیابی خودی.	۱۵
ج- درجههای تقدیر لفظی	۱۶
جدول ۱- پلان سالانه مضمون هنر صنف هشتم (ولایات سردسیر)	۱۷
جدول ۲- پلان سالانه مضمون هنر صنف هشتم - ولایات گرمسیر	۱۸
راهنمای تدریس موضوعات آموزشی دانستنیهای معلم	۱۹
شکل:	۲۰
ریتم:	۲۴
ابزار هنری:	۲۵
۲-۲ نقاشی دوره متوسطه:	۲۶
۲- کاردستی	۲۷
حجم سازی با گل رُس	۲۹
توصیه‌هایی برای کار در صنف	۳۰

۳۱	۴-۲- آشنایی با تاریخ هنر
۳۲	نقاشی بالک‌های سیاهی
۳۴	آشنایی به تاریخ هنر افغانستان (دوره اسلامی)
۳۶	تاپه کاری با مواد طبیعی
۳۸	ساختن کارت تبریک و پاکت
۴۰	آشنایی با تناسبات، دوری و نزدیکی و ریتم
۴۲	نقاشی از منظره
۴۴	نقاشی ذهنی از جشن‌ها و بازی‌های ملی
۴۶	حجم سازی با کاغذهای چمک
۴۸	آشنایی با هنر اسلامی
۵۰	کاپی از دیزاین‌های اسلامی
۵۲	آشنایی به هنر خوش نویسی اسلامی
۵۴	کاپی از بسم الله الرحمن الرحيم
۵۶	آشنایی به معماری اسلامی
۵۸	ساختن یک بنای اسلامی (پُل)
۶۰	آشنایی با هنرهای اسلامی
۶۲	ساختن قلمدان گلی
۶۴	آشنایی با میناتور
۶۶	ساختن رحل قرآنکریم
۶۸	آشنایی به هنرمندان افغانی
۷۰	آشنایی به هنرهای افغانی
۷۳	آشنایی با موزیم‌های ملی افغانستان
۷۳	فهرست منابع

فصل اول: کلیات و معرفی پلان درسی

اهمیت تعلیم و تربیت و رسالت معلمی:

دانشمندان هر کدام تعلیم و تربیه را به شکل‌های مختلف تعریف کرده‌اند. عده‌ی تعلیم و تربیه را انتقال، ارزیابی و توسعه میراث فرهنگی گذشتگان به نسل جدید می‌دانند. عده‌ی نیز تعلیم و تربیه را تشکیل نهایی صفات و قابلیت‌های معین در فرد خوانده‌اند.

عده‌ی هم تعلیم و تربیه را آشکار ساختن استعدادهای نهفته در فرد یا به بیان روشن‌تر به فعالیت در آوردن توانایی‌ها و استعدادها برای فرد می‌شمارند. بعضی از دانشمندان، تعلیم و تربیه را آماده کردن فرد برای زنده گی کردن در اجتماع معین و آشنا ساختن وی با آداب رسوم، عقاید و افکار خاص می‌پندارند. امروزه نظریات مفیدتری در باره ماهیت تعلیم و تربیه بوسیله بعضی دانشمندان ابراز شده است که نقل آن‌ها در این مقدمه از اهمیت خاصی برخوردار است.

بعضی از دانشمندان، تعلیم و تربیه را راهنمایی جنبه‌های متعدد ابعاد مادی و معنوی فرد؛ یعنی جنبه‌های جسمانی، عقلانی، عاطفی، اجتماعی، کاری، معنوی، هنری و جنبه‌های اخلاقی می‌دانند. جان دیوی، تعلیم و تربیه را تجدید نظر در تجربیات و تشکیل مجدد آن‌ها به گونه‌ای که موجبات رشد بیشتری را در فرد فراهم نماید، تلقی کرده است.

همه تعریف‌های فوق از جهاتی درست‌اند. اما هیچکدام به تنهایی بسنده نیستند. علمای تعلیم و تربیه از تعلیم و تربیت شاگردان توقعات زیادی دارند. آنها از شاگردان انتظار دارند که در کنار فراگیری علم و هنر، با فرهنگ و آداب و رسوم کشور خود آشنا شده به منظور سازگاری با جامعه و ورود موفقانه با اجتماع، عادات، مهارتها و ذهنیت‌های خاصی را کسب کنند، تا در نتیجه شگوفایی استعدادهای شان بتوانند قابلیت‌های خود را بروز دهند، مهارت‌های کاری و شغلی مورد نیاز را جهت کسب معاش و تأمین نیازهای اقتصادی جامعه یاد بگیرند. از سوی دیگر انتظار می‌رود ابعاد وجودی شاگردان که توسط زیست‌شناسان، روان‌شناسان، جامعه‌شناسان، فلاسفه و علمای اخلاق شناسایی شده است، از طریق پروسه تعلیم و تربیت راهنمایی، رشد و انکشاف یابد.

از نظر علما اسلام، هدف تعلیم و تربیه، پرورش انسان کامل است. و انسان کامل کسی است که همه ابعاد مادی و معنوی او در حد توانایی رشد و تکامل پیدا کند. وظیفه مهم معلمان رشد ابعاد مادی و معنوی شاگردان است. چه موضوعات مختلف درسی هر کدام به دنبال تحقق پرورش، بعد خاصی از وجوی آدمی است. هدف تعلیم و تربیه، پر کردن ذهن شاگردان از حقایق و واقعیت‌های مختلف نیست. شاگرد خوب الزاماً کسی نیست که معلومات زیادی کسب کرده است، برعکس شاگرد خوب کسی است که توانایی‌های مادی و معنوی او در همه زمینه‌ها رشد پیدا کرده باشد و یاد گرفته باشد که چگونه یاد بگیرد. چنین فردی در تمام عمر در پی آموختن است. پروسه تعلیم و تربیت این نیست که تنها به تربیت نخبگان توجه کند و به بقیه شاگردان بی‌اعتنایی نشان دهد. نظام تعلیم و تربیه مطلوب، پرورش همگان را مورد توجه قرار می‌دهد. تعلیم و تربیت به معنای صحیح آن به تحقق همه اهداف تعلیم و تربیه توجه می‌کند. از سوی دیگر معلم آگاه و وارد به مبانی صحیح تربیتی، در همه دوره‌های تحصیلی به تحقق تمام اهداف عمومی آموزش و پرورش از طریق فعالیت‌های مختلف درسی و فوق بر نامه‌ی توجه دارد.

شاگردان در دوره نوجوانی دارای ویژه گی‌های خاصی خود هستند در این دوره شاگردان از لحاظ بدنی وارد مرحله جدیدی از تغییرات جسمانی می‌شوند. ارتباط شاگردان با یکدیگر و گروه همسالان در این دوره شکل مخصوصی به خود می‌گیرد. آماده گی شاگردان در این دوره برای انجام کارهای اجتماعی و شناخت آداب و رسوم مردم و اقوام مختلف زیاده از دوره کودکی آنان است. نوجوانان در این دوره به لحاظ عاطفی از همسویی با دیگران و انجام کارهای خوب و کمک به دیگران لذت می‌برند. آن‌ها دوست دارند که خود به طور مستقل بسیاری از امور مربوط به خویش را انجام دهند. آنان در این دوره، علاقه بیشتری برای درک اسرار عالم و آموختن در باره طبیعت و عالم معنا از خود نشان می‌دهند. ذوق هنری و حس زیبایی شناسی شاگردان در این دور بیش از دوره طفولیت است. نوجوانان علاقه دارند که احساسات درونی خود را به شکلهای مختلف بیان کنند. آنها فرصتهای مختلفی را برای آموزش فراهم می‌کنند. این فرصتها همواره متعادل و خوشایند معلم نیست اما از اهمیت تربیتی بالایی برخوردارند. یک معلم آگاه توجه دارد که از این فرصتها برای رشد ابعاد و جود شاگردان خود در زمینه‌های مختلف هنری، علمی، اجتماعی، اخلاقی، عاطفی، دینی، جسمانی و عقلانی استفاده بسیار نماید.

اهداف عمومی تعلیم و تربیه در افغانستان

اهداف عمومی تعلیم و تربیه در افغانستان بادر نظر داشت جامعه افغانی و انکشاف همه جانبه علم و دانش در جهت تعلیم و تربیه برای افراد آن ضروری پنداشته می‌شود. نکات زیر شاخص‌های تعلیم و تربیه می‌باشد:

الف- اهداف اعتقادی و اخلاقی

- تقویة ایمان و اعتقاد به عمل و اساسات دین مقدس اسلام، توسعه بینش اسلامی عاری از افراط و تفریط مبتنی بر تعلیم قرآن مجید و سنن پیامبر (ص).
- ایجاد روحیه نظم و دسیپلین و رعایت ارزشهای قانون.
- تقویة روحیه درک مسؤولیت در برابر ارزشهای تعلیمی، تربیتی، و اجتماعی.

ب- اهداف علمی و آموزشی

در نتیجه پروسه‌های آموزشی که به وسیله نصاب تعلیمی و سایر فعالیت‌های ماورای نصاب تعلیمی صورت می‌گیرد؛ شاگردان دانش اساسی و لازمی را کسب ومهارت‌های عالی تر فکری را انکشاف خواهند داد. بنابر این اهداف مهم علمی و آموزشی زیر در نظر گرفته شده است:

- کسب و تقویة مهارت‌های آموزشی از قبیل: شنیدن، سخن گفتن، خواندن، نوشتن، به کار بردن اعداد و حسن خط در زبان‌های رسمی و خارجی.
- آموختن مهارت‌های آموزش: انکشاف استعدادها برای ارزیابی خودی در پروسه‌های آموزش و نتایج حاصل از آن.
- تقویة قابلیت تفکر، تعمق، مطالعه، تحقیق و ابتکار در زمینه‌های علمی، هنری، فرهنگی و فنی.
- آموزش علوم، فنون تکنالوجی معاصر و کسب مهارت‌های فردی و اجتماعی مورد نیاز.
- کسب مهارت جهت حل معضلات و مشکلات فردی و اجتماعی.

ج- اهداف فرهنگی و هنری

- شناخت هنر و فرهنگ (صنایع دستی، سوزن دوزی، خامکدوزی، بافت، مهندسی، رسامی، خطاطی، نقاشی، تزئین خانه و موزاییک)، هنرهای سالم جهانی و نیز پرورش و رهنمایی ذوق و استعداد های هنری و زیبایی شناسی.
- آگاهی از تاریخ و فرهنگ تمدن ملی و اسلامی افغانستان و جهان.
- حفظ اصالت و انکشاف فرهنگ، آداب و سنن پسندیده جامعه افغانی.
- انکشاف مهارت های هنری از طریق تمرین و فعالیت های انفرادی و جمعی.

د- اهداف مدنی و اجتماعی

- تعقیب اهداف زیر در انکشاف مؤقت شاگردان بحیث اعضای یک خانواده، محل، منطقه، اجتماع ملی و بین المللی کمک خواهد کرد.
- تقویۀ روحیۀ برادری، تعاون، صلح، عدالت اجتماعی، همبستگی ملی و بین المللی.
- انکشاف حس خیر خواهی و ارتقای فضایل اخلاقی، ضدیت با جنگ، دهشت افگنی، کشتن انسان به ناحق و مبارزه با مواد مخدر.
- تقویۀ روحیۀ احترام به قانون و رعایت آن، حمایت از حقوق قانونی همگانی بدون در نظر داشت قوم، جنس، سن، موقف اقتصادی و اجتماعی، وابستگی سیاسی و امثال این ها.
- انکشاف روحیۀ مشارکت در فعالیت های دینی، هنری، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی.
- تقویۀ روحیۀ انتقاد و انتقاد پذیری، حوصله مندی و احترام به آراء، اندیشه ها و افکار دیگران.
- رشد و انکشاف روحیۀ احترام به شخصیت افراد و رعایت آداب معاشرت در روابط اجتماعی.
- ایجاد روحیۀ حل مسالمت آمیز اختلافات و بر خوردها به طور صلح آمیز و سازنده.
- ایجاد روحیۀ استفاده از تجارت و دستاوردهای علمی و تخنیکی جامعه بین المللی.
- تقویت روحیۀ احترام به کرامت انسانی و دانستن اساسات حقوق بشر.
- رشد روحیۀ احترام به مقام انسانی زنان و حمایت از حقوق آنان.
- تقویت روحیۀ رعایت حقوق بزرگان، همسایه گان، هموطنان و موازین جامعه مدنی.

ه- اهداف اقتصادی

- درک ضرورت انکشاف اقتصادی جامعه و ارتباط آن با اقتصاد خانواده.
- درک ارزش و اهمیت کار و تقویۀ روحیۀ اشتغال در مشاغل مفید.
- ایجاد روحیۀ صرفه جویی، قناعت و پرهیز از اسراف و تجمل گرایی.
- شناخت منابع اقتصادی کشور و شیوه های مناسب استخراج و استفاده از آنها و پرورش روحیۀ حراست از اموال و دارای عامه.

۲-۱- اهداف عمومی دوره متوسطه از صنف ۷ تا ۹

۱- شاگردانی که دوره ابتدایی را موفقانه سپری نمایند، طبق خواش خود شان شامل این دوره تعلیمی و تربیتی می‌شوند.

۲- اهداف این دوره انتخاب مسیرهای مختلف زنده گی مطابق با استعداد و علاقه شاگردان و با نظر داشت ضرورت‌ها و امکانات کشور می‌باشد.

هدف کلی این دوره را به قرار زیر می‌توان در نظر داشت

۱. تقویت دستاوردهای تعلیمی و تربیتی دوره‌های گذشته و آماده گی برای دوره بعدی.
۲. توسعه معلومات و تعمق در مسایل دینی، اخلاقی و مبانی اعتقادی و آشنایی مزید با دانش اسلامی.
۳. انکشاف روحیه خود شناسی به منظور معرفت بیشتر با خداوند (ج)
۴. تشخیص استعداد های شاگردان در رشته‌های مختلف درسی.
۵. گسترش معلومات و انکشاف حس کنجکاوی شاگردان در باره محیط زیست، قوانین طبیعت، علوم و تجارب پیشرفته بشری که به مفاهیم و وسایل و اساسات ساینس استوار باشد.
۶. انکشاف متوازن آموزش زبان‌های رسمی کشور، تقویه زبانهای مادری و زبانهای خارجی و انکشاف سوویه علمی شاگردان در افاده مرا مها به صورت تحریری و شفاهی.
۷. انکشاف روحیه اخوت، تعاون، صلح و همبستگی ملی، ضدیت با جنگ، دهشت افگنی، کشتن انسان به ناحق، مبارزه با مواد مخدر و نفی انواع تبعیض و تعصب و سمت دهی شاگردان در راستای رقابت‌های سالم در کارها و فعالیت‌های شایسته.
۸. رشد مهارت‌های تصمیم گیری شاگردان برای انتخاب شغل مطابق با ذوق، علاقه و استعداد آنها.
۹. پرورش روحیه مسؤولیت پذیری و انکشاف معلومات شاگردان در فعالیت‌های دینی، هنری، فرهنگی و اجتماعی.
۱۰. پرورش علاقه شاگردان به کار وسی و تلاش در جهت فراهم ساختن زمینه‌های علمی آن.
۱۱. انکشاف مهارت‌های سنجش خودی در پروسه‌های آموزشی.
۱۲. مواظبت از صحت جسمی خویش.

۲- معرفی برنامه درسی هنر

۲-۱ هنر چیست؟

از برداشت و احساس اشخاص متفاوت؛ تعریف‌های مختلف در زمینه هنر ابراز و نظریات متفاوت ارائه شده است. اشخاص مختلف مطابق توان و استعداد علمی و هنری، ذوق و میل شخصی، فلسفی، اجتماعی و سیاسی خود این کلمه را تعبیر و تفسیر کرده اند.

کلمه هنر در سانسکرت از دو کلمه (هو) به معنای نیک یعنی هر چیزی خوب و نیک که داری فضایل و کمالات است و (نر) یا (نره) به معنای زن و مرد تشکیل شده است. این کلمه به ز بان دری وارد شده است و در

اوستا به شکل (هونر) آمده است که از صفات اهورا مزدا به معنای نیک و خوب است. پس از دوره اسلامی به صورت (هنر) و به معنای انسان کامل و فرزانه و هم به معنای کمال و فضیلت آمده است. در دارة المعارف فعالیت‌هایی مانند: نقاشی، طراحی، گرافیک، معماری، موسیقی، شعر، درامه، سینما را هنر می‌گویند.

یک تعریف قاطع و یک جانبه قناعت اشخاص متفکر و مبتکر را فراهم کرده نمی‌تواند به این ارتباط چند جمله از نظرها و تعریف‌های اشخاص مختلف در باره هنر مختصراً نگاشته می‌شود:

۱- تبارز قدرت خلاقه انسان و برداشت او از محیطش که آن را با نیکو ترین وجه ادا نماید، هنر نامیده می‌شود.

۲- هنر عبارت از زیبایی شناسی است.

۳- هنر عامل بزرگ پرورش فکری و تکامل نفسانی و اخلاقی است.

۴- هنر پدیده اجتماعی است که در بطن اجتماع زاده می‌شود.

۵- هنر عبارت از زنده گیست و زنده گی بدون هنر بقایی نخواهد داشت.

۶- هنر پیام صلح یک نسل به نسل دیگر است.

۷- هنر برای ارواح نا آرام و خشمگین داروی مسکنی است.

۸- هنر مجموعه درک احساس در بشر است.

بخش‌های هنر: هنر که زاده دیدن، تفکر، برداشت و احساس انسان از محیطش می‌باشد به سه بخش وسیع و عمده تقسیم می‌شود.

الف: هنرهای خطی ب؛ هنرهای صوتی ج؛ هنرهای حرکی.

هنرهای خطی: شامل نقاشی، رسامی، خطاطی، حکاکی، مینیاتوری، گرافیک و مهندسی می‌باشد. هر فعالیت هنری که توسط نقطه، خط و رنگ بنا می‌شود و به روی یک سطح یا صفحه طرح و دیزاین میگردد ارتباط به هنر خطی دارد که نقاشان، خطاطان، طراحان، مهندسان و هیکل تراشان در این گروپ شامل اند.

هنرهای صوتی: هنرهای صوتی عبارت از کشیدن آواز است چه از حنجره یک انسان و یا از آله موسیقی که فقط منظور از تولید صوت باشد، در زمره هنرهای صوتی محسوب میشود که به اساس آن ما همه آواز خوان‌های خوش آواز و نوازنده گان خوش نواز را هنرمند خطاب می‌کنیم.

هنرهای حرکی: این گروپ از هنرها فقط به حرکت ارتباط دارد؛ مانند: اکت و تمثیل در امه‌ها، تحقق بخشیدن نمایش نامه‌های تمثیلی، و حرکات موزون سرکس، اکروباتیک، جمناستیک و نمایشات سپورتی؛ مانند: آب بازی و دیگر نمایشات و حرکاتی که جنبه علمی، تربیوی و مسلکی داشته باشند.

۲-۲- هنر در دوره متوسطه از صنف ۷- تا ۹

از بین سه گروه هنرهای یاد شده، رشته‌های نقاشی و کاردستی که مورد علاقه زیاد شاگردان دوره متوسطه است و شرایط اجرای آن در مکاتب مهیا است، انتخاب و در پروگرام درسی گنجانده شده است. در کنار این رشته‌ها شاگردان با هنرها و هنرمندان کشور آشنا می‌شوند. هم چنین یک نگاهی کلی و گذرا از سیر هنر در تاریخ جهان نیز آگاهی حاصل می‌نمایند.

۲-۳- اهمیت آموزش هنر

تدریس مضمون آرت و هنر، به عنوان یک فن حیاتی و مسلکی از یک نظر باعث پرورش قوای تخیل، دقت تمرکز حواس، رشد ذهنی و مهارت‌های تفکر است، حس زیبا شناسی را پرورش می‌دهد و باعث ایجاد آرامش و تأمین صحت روانی فرد می‌شود. از نظر دیگر مضمون آرت و هنر متمم و مکمل سایر مضامین ساینس و علوم اجتماعی می‌باشد. اهمیت تعلیم هنر من حیث یک جز ضروری تربیه اطفال و نوجوانان در کلیه نقاط جهان به صفت یک حق مسلم قبول شده است. تدریس هنر به شاگردان به این منظور است که به آنان حق داده شود تا عواطف و تخیلات خود را آزادانه از طریق استعمال رنگ، خط، شکل، کارهای دستی، نطق و بیان، موسیقی و حرکات بدنی ترسیم و بیان نمایند، در پهلوی آن نیروی ابتکار و ابداع (نوآوری در کار تازه) در آن‌ها انکشاف یافته و در بهتر ساختن اوضاع اجتماعی و اقتصادی محیط زیست شان تأثیر گذار مثبت و مطلوب باشند. بناءً هدف تدریس این مضمون اجتماعی و مفید در دوره‌های ابتدایی، ثانوی، دوران کودکی و جوانی بیشتر شامل بود، فلهمذا در تعلیم و تربیه آن سعی و کوشش بیشتر تأکید شده است. فعالیت‌های هنری ذهن شاگردان را برای بهتر آموختن و اكمال اهداف تمام مضامین شامل نصاب تعلیمی انکشاف بخشیده، حس ابتکار، تقویه قوه بینش، اعتماد به نفس، زیبایی شناسی و علاقه مندی شاگردان را با محیط زیست شان تقویت بخشیده، جرأت شان را برای استعمال اشیاء و لوازم در پهلوی مهارت‌های ضروری بهتر ساخته، اشخاص را با استعداد، متفکر و معتقد به خود شان بیار می‌آورد که در ساحت کار و فعالیت‌های روزمره اجتماعی و سعت نظر بیشتری را کسب نموده، در اجرا و تعمیق فعالیت‌های مربوط و انجام داده خود اشخاص مفید می‌باشد. چون در تعلیم و تربیه جوامع عصر حاضر فعالیت‌های هنری شکل حیاتی را به خود اختیار نموده، بنابر این هر آنچه به حیات ما، زنده گی روزمره ما و بالاخره رشد و انکشاف استعدادهای جوانان و اطفال ما رابطه داشته باشد، طبعاً احتیاج شدید به تدریس و تقویه آن احساس می‌گردد.

۴-۲- اهداف آموزش هنر

از مطالعه مفردات مضمون هنر بر می‌آید که تربیۀ هنری ممد خوب و موثر جهت تفکیک و شناخت خوب و بد، زیبا و زشت بوده و موجب رعایت تسلسل منطقی در نصاب تعلیمی می‌باشد که اهداف آن مثبت است. هنر با افاده‌های شکلی و تصویری متون عموم مضامین اهمیت خاص دارد که ضرورت هر مضمون است.

الف- مقاصد کلی آموزش هنر

نتایج تعلیمی مضمون هنر (اهداف عمومی هنر)

بعد از تدریس مضمون هنر از شاگردان چنین انتظار می‌رود:

- احساس و درک عظمت خداوند^(ج) در پیدایش طبیعت، کاینات، و محیط زیست و غیره.
- درک مهارت‌های اساسی برای کارهای هنری.
- آشنایی با میراث‌های ملی و جهان و غنی سازی ارزش‌های هنری و فرهنگی کشور.
- احساسات روانی و آشنایی فکری شاگردان با هنر.
- احساس و توانایی حل پرابلم‌های خودی و پیش آمده.
- تقویۀ توازن فکری شاگردان و درک خوب و بد راجع به حیات روزانۀ آنها.
- تقویۀ حصول زمینه رشد استعدادهای شاگردان راجع به ضرورت‌های حیاتی روزانۀ آنها.
- احساس وطن دوستی، هنر دوستی، فرهنگ دوستی از طریق مناسبات دینی، هنری و فرهنگی.
- سهم گیری شاگردان در آبادی کشور شان از طریق فعالیت‌های هنری.
- استفاده از مواد ساده محیطی و عصری پیشرفته جهان.

ب: اهداف آموزشی درس هنر در دورۀ اول متوسطه (صنوف ۷، ۸، ۹) بعد از تدریس مضمون هنر از شاگردان انتظار می‌رود که:

- کسب مهارت‌های اساسی برای انجام کارهای هنری.
- احساس و درک عظمت خداوند^(ج) در پیدایش طبیعت و کاینات.
- آشنایی با تحقیقات علمی و جهان و غنی سازی پدیده‌های هنری و فرهنگی افغانستان.
- احساسات روانی و آشنایی فکری شاگردان.
- احساس حل پرابلم‌های خودی.
- تقویۀ توازن فکری شاگردان در درک خوب و بد راجع به حیات روزانۀ آنها.
- تقویۀ حصول زمینه رشد استعدادهای شاگردان راجع به ضرورت‌های حیاتی روزانۀ آنها.
- تصمیم گیری لازم در حل مشکلات پیش آمده..
- احساس وطن دوستی، هنردوستی، فرهنگ دوستی از طریق مناسبات دینی هنری و فرهنگی.
- سهم گیری شاگردان در آبادی وطن با فعالیت‌های هنری.
- استفاده از مواد ساده محیطی و عصری پیشرفته جهان.

با در نظر داشت اهدافی که در بالا ذکر شده، شاگردان باید تحت این شرایط مضمون هنر را فرا گیرند تا بتوانند مشکلات روزانۀ هنری خویش را رفع نمایند و معلم نیز متوجه باشد که از چوکات فوق نه فراتر رود و نه باز ماند.

۵-۲- نظر کلی به پروگرام درسی هنر

هنر به عنوان مضمون مستقل در کنار سایر مضامین صنوف مختلف قرار دارد که در پلان تعلیمی دوره اول ثانوی (متوسطه، از صنف ۷ تا ۹) هفته یک ساعت به آن اختصاص داده شده است.

مفردات مضمون هنر و تدریس آن در صنف ۸ باید طوری تربیت شده باشد که شاگردان بتوانند تجارب ارزشمند هنری به دست آورند. شاگردان باید با دقت، تمرین و تکرار، کاوش و تداوم را یاد بگیرند که چگونه یک اثر هنری را درک کنند، چگونه یک اثر هنری را ایجاد کنند و چگونه در باره یک اثر هنری قضاوت کنند. فعالیت هنری باید برای شاگردان دارای معنی و مفهوم و لذت بخش باشد تا با علاقه مندی آن را انجام دهند و بتوانند تجربه‌های حاصل از آن را در خارج از صنف و در زنده گی خود به کار ببرند. با مشاهده آثار هنری گذشته و حال تجربه‌های بصری خود را تقویت ببخشند و درک شان را از ظرایف آثار هنری بیشتر سازند. همچنین تأثیر پیشرفت تمدن و تکنولوژی را می‌توانند در هنر دریابند.

فعالیت‌های آموزش هنری؛ مانند: یک مسأله برای شاگردان طراحی می‌شود که انگیزه درونی آنها را برای تولید آثار هنری فعال کند. آنها را به فکر وادارد تا برای انتخاب و پرورش مفکوره خود انتخاب ابزار و روش کار تصمیم بگیرند. بناء شاگردان از این تصمیم‌گیری‌ها کمک میگیرند تا برای حل مسایل و مشکلات حیات روزانه، بهتر آماده شوند.

بنابر این می‌توان گفت که از این نگاه هنر به چهار رکن اساسی: زیبایی شناسی، تاریخ هنر، تولید آثار هنری و نقد هنری استوار است. هر چهار رکن با ارزش و همسان در فعالیتهای هنری شاگردان مطرح می‌شود و نقش خود را باز می‌کند. در طی انجام فعالیت‌های هنری و مشاهدات شاگردان بر مبنای این چهار رکن تربیه هنری آنها انکشاف می‌یابد. و در آینده یک هنرمند خوب، مستعد، خدمتگار واقعی به مردم و جامعه خویش ببار آیند.

۶-۲- موضوعات آموزشی هنر در صنف هشتم

موضوعات آموزشی درس هنر صنف هشتم از مفردات مضمون هنر دوره اول ثانوی (متوسطه، از صنف ۷ تا ۹) به دست آمده است. در جدول الف- موضوعات آموزشی درس هنر، جدول وسعت و توالی مفاهیم، دانش‌ها و مهارت‌های درس هنر و در جدول ب- راهنمای تدریس مضامین آموزشی صنف هشتم ملاحظه میشود.

لهذا هنر باید برای شاگردان موضوعات لذت بخش باشد تا شاگردان با علاقه مندی آن را انجام دهند و بتوانند تجربه‌های حاصله از آن را در خارج از صنف نیز به کار ببرند.

مفردات مضمون هنرها صنف هشتم

۵ - ۲ موضوعات آموزشی هنر در صنف هشتم

الف- جدول وسعت و توالی مفاهیم آموزشی

محتور عمومي مضمون	محورهای فرعی موضوعات	تدریج مفاهیم	دانش	مهارت
رسم و تصویر	رنگ‌ها خطوط و شکل‌ها دوری و نزدیکی	<ul style="list-style-type: none"> • دلالت‌های رنگی • رنگ‌های گرم • رنگ‌های سرد • رنگ‌های بی خاصیت یا خنثی • صفتهای خطوط • امکانات خطوط در شکل • خط‌های دور و نزدیک • اجرای عملی قواعد دوری و نزدیکی 	<ul style="list-style-type: none"> • از شاگردان انتظار می‌رود تا توانایی درک نکات زیر را داشته باشند: • شناخت رنگ‌های گرم، سرد، بی خاصیت • شناخت صفات خطوط (مستقیم، منحنی، باریک و ضخیم) • فرق (تمایز) دادن خطوط و اشکال • آشنایی با عناصر دوری و نزدیکی خطی • آشنایی با قاعده دوری و نزدیکی در عمل 	<ul style="list-style-type: none"> • ترسیم موضوعات متنوع با استفاده از رنگ‌های گرم و سرد. • به کار گیری رنگ‌های بی خاصیت جهت نشان دادن سایه و روشنی • ترسیم اشکال و مشخصات به کار گیری خطوط در مشخص کردن چارچوب اشکال. • بکار گیری خطوط جهت تغییر موضوع آزاد مانند کار یک‌تور و شکل‌های کارتونی. • تطبیق عناصر پرسپکتیو. • پیاده کردن قواعد پرسپکتیو در موضوعات مختلف.
تاریخ هنر	خصوصیات هنر اسلامی زمینه‌های هنر اسلامی		<ul style="list-style-type: none"> • آشنایی با خصوصیات هنر اسلامی در زمینه‌های هنر اسلامی در ساختن بناها، تصویر و خط 	<ul style="list-style-type: none"> • با استفاده از دیزاین‌های اسلامی در انجام دادن یک اثر هنری. • مشاهده و تحلیل از دیزاین‌های اسلامی. • قدر دانی از هنر اسلامی.

مهارت	دانش	تدریج مفاهیم	محورهای فرعی مضمون	محور عمومی مضمون
<ul style="list-style-type: none"> • انجام یک کار هنری که در آن شفافیت و پیرنگی به مشاهده رسد. • استفاده از رنگها در هنر اسلامی. • استفاده از امکانات خطوط در نقاشی شکله (سکیچ) بدون تفصیل. • استفاده از خطوط در رسمهای کاریکاتوری معنی دارد. • بکار گیری دوری و نزدیکی برای به وجود آوردن یک اثر هنری • نقاشی موضوعات متنوع پر از دوری و نزدیکی رنگی.. 	<ul style="list-style-type: none"> • آشنایی با رنگهای شفاف و پر رنگ. • آشنایی با رنگهای هنر اسلامی • آشنایی با امکانات خطوط در نقاشیهای (سکیچ) و نقاشی بدون تفصیل. • نقش خطوط در امکانات تعبیر، کاریکاتور و کارتون. • آشنایی با دوری و نزدیکی رسم رنگی. 	<ul style="list-style-type: none"> • خصوصیات رنگها • رنگ در هنر اسلامی • رسم شکلها (سکیچ) • رسم دوری و نزدیکی با رنگها 	<p>رنگها</p> <p>خطوط و شکلها</p> <p>دوری و نزدیکی</p>	<p>رسم و تصویر</p>

جدول (ب) راهنمای تدریس موضوعات آموزشی صنف هشتم

شماره درس	درس	عملی	نظری	تعداد ساعات
۱	نقاشی با لکه‌های سیاهی	*	*	۱
۲	تاریخ هنر افغانستان (دوره اسلامی)	*	*	۲
۳	تاپه کاری با مواد طبیعی	*	*	۱
۴	ساختن کارت تبریکی و پاکت	*	*	۲
۵	آشنایی با تناسبات، دوری و نزدیکی و ریتم	*	*	۱
۶	نقاشی از منظره	*	*	۱
۷	نقاشی ذهنی از جشن‌ها یا بازی‌های ملی	*	*	۱
۸	حجم سازی با کاغذهای چمک	*	*	۱
۹	آشنایی با هنر اسلامی	*	*	۱
۱۰	کاپی از دیزاین‌های اسلامی	*	*	۲
۱۱	آشنایی با خوش نویسی اسلامی	*	*	۱
۱۲	کاپی از بسم الرحمن الرحیم	*	*	۲
۱۳	آشنایی با معماری اسلامی	*	*	۱
۱۴	ساختن یک بنای اسلامی (پل)	*	*	۲
۱۵	آشنایی با هنرهای اسلامی	*	*	۱
۱۶	ساختن قلمدانی گلی	*	*	۲
۱۷	آشنایی با میناتوری	*	*	۱
۱۸	ساختن رحل قرآن کریم	*	*	۲
۱۹	آشنایی با هنرمندان افغانی	*	*	۱
۲۰	آشنایی با هنرهای افغانی	*	*	۱
۲۱	آشنایی با موزیم‌های افغانستان	*	*	۱

۷-۲- اهداف نهایی آموزش هنر

آموزش هنر را می‌توان با فعالیت‌هایی ذیل انجام داد.

الف- تدریس مستقیم هنر

معلم می‌تواند از طریق این روش مفاهیم (اصطلاحات)، معلومات نظری و متن‌های وارده در کتاب درسی را تدریس نماید. و این روش از طریق یک سخنرانی کوتاه و نمایش مسلسل برای بعضی از مهارت‌ها عملاً انجام می‌یابد. معلم تواند بعضی از سؤالها را مطرح و آن را با شاگردان مباحثه کند.

ب- آموزش در کار گروهی

معلم می‌تواند از طریق این روش به شاگردان در تعلیم آموزش هنر از طریق گروه‌ها جهت تقویت نقش آنان در همکاری با اعتمادمتقابل فعالانه کمک کند و تعدادی از مهارت‌های هنری را در یک ساعت درسی اجرا نماید و همچنین معلم می‌تواند کارهای گروهی را با شرکت گروه‌های از شاگردان عملاً انجام بدهد.

ج- روش گفتگو و حل مشکلات

این استراتژی و یا روش از مناسب ترین روش‌ها برای انجام فعالیتها و ایجاد کارهای هنری به شمار می‌رود و آن عبارت از جستجو در اشکال طبیعت، رنگها، خطوط، مساحتها و سایه‌های آن در طبیعت می‌باشد. جهت تربیت عناصر کار هنری تجربه کردن و به کارگیری گزینه‌ها و راه حل‌ها و همچنین انتخاب موضوعات و تفکر و روشهای تعبیر می‌باشد.

د- روش فعالیت‌های پروژه یی (یک کار)

معلم از طریق این روش جهت تولید کارهای بزرگ هنری که در مکتب و جامعه محلی، پیروی میکند. مانند: اجرای پروژه‌های بزرگ مثل: ترسیم دیوارها، هیکل، کارهای ساختمانی و غیره. هم چنین به وسیله این روش می‌توان بازدید علمی در یکی از کارگاه‌های تولید پدیده‌های هنری و در تنظیم مطالعات و پژوهش درباره آن انجام داد. این روش استقلالیت شاگردان را تقویت می‌بخشد و به آنان مسئولیت، کسب مهارت‌های گوناگون زنده گی را می‌دهد.

ه- روش تفکر انتقادی

با این روش زمینه برای شاگردان جهت بکار گیری مهارت‌های عالی معرفتی ایجاد می‌شود. مانند: ترکیب، تصحیح، ارزیابی و تفکر عمیق در حل پرابلم‌ها و همچنین گذاشتن فرضیه‌ها و سؤال‌های جای‌گزینی، راه حل‌ها، و طرح ریزی‌ها به شاگردان فرصت می‌دهد که مهارت‌های تفکر را از طریق ملاحظه، طبقه بندی، تصنیف، قیاس، ارتباط، پیش بینی و تجربه کردن را انکشاف بدهد.

نقش معلم در این روش پرسیدن در باره این مهارت‌ها و تحکیم اعتماد خود شاگردان نهفته است.

و- روش نمایشی

با این روش معلم با نشان دادن یک شکل طبیعی یا دست ساخته انسان مثلاً: یک تصویر یا یک وسیله، مفاهیمی را به شاگردان آموزش می‌دهد و اطلاعاتی به آن‌ها می‌دهد تا برای شروع فعالیت هنری آماده شوند.

ح- روش توضیحی

با این روش معلم در مورد یک مفهوم، یک وسیله یا روش اجرای یک فعالیت برای شاگردان توضیح می‌دهد و آنها را با روش کاربرد آن مفهوم یا وسیله و شروع فعالیت هنری آشنا می‌سازد.

۸-۲- لوازم اجرای برنامه درسی هنر

الف- ارتباط با طبیعت

هر آن چه در طبیعت وجود دارد، زمین، آسمان، گیاهان، جانوران، ماهیان، پرندگان، سنگها، برگها، میوه‌ها و..... یا تصاویر آنها برای مشاهده و الهام گرفتن از شکل‌ها، رنگها و..... استفاده می‌شود. بعضی از این مواد مانند: سنگ‌ها و برگ‌های خشک شده در فعالیت‌های هنری به کار می‌رود.

ب- رسم و تصویر

انواع کاغذ و مقوا برای زمینه کار، کاغذترس (شفاف) برای کاپی کردن، و مواد دیگر مانند: پنسل رنگه، رنگ آبی، رنگ پلاستیک، پودرهای رنگی گیاهی مانند زرد چوبه و پودرهای رنگی معدنی مثل لاجورد و هم ابزار کمکی مانند: موپک نقاشی، پلست و ظرف آب، مواد طبیعی و مصنوعی برای تاپه کاری و کمپیوتر مورد استفاده قرار می‌گیرد.

ج- طراحی و کاردستی

انواع کاغذ و مقوای رنگی با ضخامت‌های مختلف، کاغذ باطله، خط کش، قیچی، چسب مایع و سکاچتیپ، گل رس، آشگره پلاستیک، لباس کار، ابزار نوک تیز، ابزار نقش دار، مهره‌های رنگی، شاخ و برگ خشک شده در ختان، سنگ‌های مختلف، قطی باطله موپک نقاشی و مواد رنگی برای رنگ آمیزی کاردستی، ورنیس برای ثابت کردن رنگ‌ها استفاده می‌شود.

د- تاریخ هنر و آشنایی با هنرهای افغانستان

بازدید از موزیم‌ها، گالری ملی، نمایشگاه‌ها، کارگاه‌های تولید پدیده‌های هنری و مدارس و مؤسسات هنری، دیدن کتاب‌های تاریخ هنر و تاریخ تمدن و فرهنگ برای این درس‌ها مفید است.

۹-۲- هدف‌های ارزیابی

کتاب رهنمای تدریس هنر از سه بخش: نقاشی، کاردستی، و آشنایی با تاریخ هنر تشکیل شده است. معلم با پیروی از استراتژی‌های ذیل می‌تواند ارزیابی را در پایان هر نیم سال انجام دهد. برای پایان نیم سال اول ۴۰ نمره و برای پایان نیم سال دوم تعلیمی ۶۰ نمره برای کتاب هنر در نظر گیرد و متناسب با کیفیت فعالیت‌های شاگردان در صنف به آنها نمره دهد.

الف- شیوه ارزیابی کار عملی

ارزیابی شاگردان نسبت به فعالیت‌های کار عملی ذیل انجام گیرد.

- مهارت عملی که توسط شاگردان در داخل یا خارج صنف انجام می‌یابد
- ارائه کارهای هنری با تحلیل و مناقشه آن.
- نمایشگاه‌های آموزش هنری و چگونگی مشارکت شاگردان در آن.
- مناقشه شاگردان در جریان درس.

ب- ارزیابی به شیوه کاغذ و قلم

با این استراتژی معلم شاگردان را ارزیابی و درس آنان را قیاس می‌کند و همچنین معلومات و مهارت‌های زمینه‌های گوناگون تعلیم را از طریق نکات ذیل درک می‌کند.

- نظرهای نوشته شده در تمرین‌ها.

ج- ارزیابی به شیوه ملاحظه

- معلم به این استراتژی نکات ذیل را ملاحظه می‌کند.
- کار عملی شاگردان در جریان اجرای مهارت‌های هنری
- درک اجرای مهارت‌ها.
- طرز استفاده از ابزارها و مواد خام.
- برخورد با دیگران.
- ملاحظه رفتار شاگردان در صنف.
- طرز تفکر شاگردان.

د- ارزیابی در زمینه مهارت‌های ارتباطی.

- ارزیابی شاگردان طبق نکات ذیل انجام می‌گیرد.
- اندیشه‌ها.
- گرایش‌ها.
- طرز تفکر و راه حل مشکلات.

- چگونگی انکشاف از طریق گفتگو و مباحثه.

هـ - ارزیابی به شیوه بازنگری خودی

- این استراتیژی مختص به شاگردان است که در بهتر شدن کار با آنها کمک می‌کند.
- ارزیابی خودی از لحاظ آموزش.
- آشنایی با انکشاف خود در طول زمان.
- مشارکت فعالانه در آموزش.
- آشنایی با نکات قوی وضعیت خود.
- تحمل مسؤولیت.
- احساس شاگردان به انجام دست آوردهای موفقیت آمیز.

۱- ۲- ابزارهای ارزیابی

معلم می‌تواند ابزارهای ذیل را برای جریان ارزیابی به کارگیرد:

الف - لست‌های مراقبت (جدول)

این وسیله برای معیارهای مشخص که دارای یک پاسخ (نه یا بلی) است، مناسب است.

این وسیله برای معیاری که دارای علامت گذاری اعلی، عالی، خوب متوسط و ضعیف یا (۱، ۲، ۳، ۴، ۵) می‌باشند، مناسب است.

با ملاحظه نمونه درجه‌های تقدیر در جدول زیر معلم می‌تواند نمونه‌های مشابهی را بسازد.

شماره	دلالت‌های عمل کرد (معیارها)	سطح عمل کرد				
۱	وضاحت شفافیت و تراکم رنگی	۱	۲	۳	۴	۵
۲	بکارگیری شفافیت در کار هنری					
۳	نظافت شکل					
۴	پاک بودن ابزار و وسایل					
۵	انجام کار در زمان تعیین شده					
۶	دقت کردن در کار هنری					
۷	تحمل و تکمیل کار					

ج- درجه‌های تقدیر لفظی

این وسیله برای ارزیابی مهارت‌ها و زمینه‌های آموزش در تدریس آموزش هنر مناسب است.

د- ثبت توصیف مسیر آموزش.

این وسیله با عنوان سجل مخصوص شاگرد است که در آن ملاحظات و چگونگی آموزش خود را می‌نویسد.

ه- سجل داستانی (سجل معلم)

معلم در آن ملاحظات مخصوص هر شاگرد، یعنی انکشاف او و کسب معرفت و مهارت او را می‌نویسد.

مثال‌های زیر برای بکارگیری استراتژی‌های ارزیابی و ابزارهای آن به کار برده می‌شود:

- ارزیابی شاگردان و مهارت شفافیت و تراکم رنگی.
- استراتژی: ارزیابی دقیق به عمل کرد.
- ابزار: درجه تقدیر.

فصل دوم: تدریس موضوعات آموزشی

در فصل اول این کتاب با کلیات و مفردات مضمون هنر آشنا شدید. در این فصل، تقسیم بندی کتاب رهنمای تدریس هنر به چهار بخش یعنی مبانی هنرهای تجسمی، نقاشی، کاردستی، و آشنایی با تاریخ هنر را در جدول ملاحظه می‌کنید. شاگردان از طریق این تقسیم بندی روحیه جستجوگری، توجه به موضوعات مختلف، مشاهده دقیق آنچه که در محیط وجود دارد، علاقه به تاریخ، فرهنگ و هنرهای ملی را در خود انکشاف می‌دهند و بخشی از نیازهای فرهنگی و هنری آنها را تأمین می‌کند.

پلان سالانه تدریس که زمان آموزش هر مضمون را برای ولایات سرد سیر و گرمسیر نشان می‌دهد در جدول‌های ۱ و ۲ درج گردیده است. پس از آن در راهنمای تدریس موضوعات آموزشی به ترتیب مبانی هنرهای تجسمی، نقاشی، کاردستی و آشنایی با تاریخ هنر را مطالعه می‌کنید.

در هر قسمت دانستنی‌های معلم و توضیحاتی که در باره درس‌های مرتبط با آن نوشته شده و در پایان تمام نمونه‌های پلان روزانه طرح شده که شما را در تدریس بهتر کتاب یاری می‌کند. در آخر کتاب هم فهرست موزیم‌های کشور و فهرست منابع که برای مطالعه بیشتر و مفید ارائه تشخیص شده است.

۱- پلان سالانه

یک سال تعلیمی ۹ ماه است. در ولایات سرد سیر سال تعلیمی از فصل بهار آغاز می‌شود. شاگردان در این ولایات، فصل‌های بهار، تابستان، و خزان را به مکتب می‌روند. و درس می‌خوانند که ۲۸ هفته تعلیمی را در برمی گیرد هر فصل سه ماه و هر ماه چهار هفته دارد دو هفته آخر ماه سرطان به امتحانات اختصاص دارد و دو هفته آخر ماه اسد شاگردان مرخص می‌شوند. از اول ماه قوس الی پانزدهم، امتحانات آخر سال تدویر می‌گردد و سپس رخصتی آخر سال شروع می‌شود.

در ولایات گرمسیر سال تعلیمی از اول خزان شروع می‌شود. امتحانات از اول ماه جدی الی پانزدهم جدی است و دو هفته آخر ماه جدی شاگردان مرخص می‌شوند. اول ماه جوزا الی پانزدهم امتحانات آخر سال است و سپس رخصتی آخر سال آغاز می‌شود. در این ولایات هم شاگردان ۲۸ هفته تعلیمی دارند.

در چوکات درسی صنف هشتم در هر هفته یک ساعت به تدریس مضمون هنر اختصاص دارد. بنابر این ۲۰ درس هنر این صنف به ترتیب در جدول (۱) پلان سالانه ولایات سرد سیر و در جدول (۲) سالانه ولایات گرمسیر درج گردیده است.

بهتر است معلم این درس‌ها را با همان ترتیب که در جدول آمده برای شاگردان ارائه دهد. شروع درس‌ها با سؤال برای ایجاد انگیزه در ذهن شاگردان و جلب توجه آنها به موضوع است. در آخر هر درس، تمرین‌های عملی، گفت و شنود و زمینه کسب تجربه‌های متنوعی پیشنهاد شده که با تأکید بردرس، باعث تحکیم مطالب می‌شود. این روش هنگام تدریس باعث ایجاد فضای ذهنی فعال می‌گردد و همه حواس شاگردان را متوجه موضوع می‌کند.

جدول ۱- پلان سالانه مضمون هنر صنف هشتم (ولایات سردسیر)

فصل	ماه	هفته اول	هفته دوم	هفته سوم	هفته چهارم
نقش	حمل	نقاشی با لکه‌های سیاهی	تاریخ هنر افغانستان (دوره اسلامی)	تاریخ هنر افغانستان (دوره اسلامی)	تاپه کاری با مواد طبیعی
	ثور	ساختن کارت تبریک و پاکت	ساختن کارت تبریک و پاکت	آشنایی با تناسبات، دوری و نزدیکی و ریتم	نقاشی از منظره
	جوزا	تقاشی از منظره	نقاشی ذهنی از جشن‌ها یا بازی‌های ملی	حجم سازی با کاغذهای چمלק	آشنایی با هنر اسلامی
تجرب	سرطان	کاپی ازدیزاین‌های اسلامی	کاپی ازدیزاین‌های اسلامی	امتحانات	امتحانات
	اسد	رخصتی	رخصتی	آشنایی با خوش نویسی اسلامی	کاپی از بسم الله الرحمن الرحيم
	سنبله	کاپی از بسم الله الرحمن الرحيم	آشنایی با معماری اسلامی	ساختن یک بنای اسلامی (پل)	ساختن یک بنای اسلامی (پل)
هنر	میزان	آشنایی با هنرهای اسلامی	ساختن یک قلمدانی گلی	ساختن یک قلمدان گلی	آشنایی با میناتوری
	عقرب	ساختن رحل قرآن کریم	ساختن رحل قرآن کریم	آشنایی با هنرمندان افغانی	آشنایی با هنرهای افغانی
	قوس	امتحانات	امتحانات	رخصتی	رخصتی

جدول ۲- پلان سالانه مضمون هنر صنف هشتم - ولایات گرمسیر

فصل	ماه	هفته اول	هفته دوم	هفته سوم	هفته چهارم
۹	میزان	نقاشی با لکه‌های سیاهی	تاریخ هنر افغانستان (دوره اسلامی)	تاریخ هنر افغانستان (دوره اسلامی)	تاپه کاری با مواد طبیعی
	عقرب	ساختن کارت تبریک و پاکت	ساختن کارت تبریک و پاکت	آشنایی با تناسبات، دوری و نزدیکی و ریتم	نقاشی از منظره
	قوس	تقاشی از منظره	نقاشی ذهنی از جشن‌ها یا بازی‌های ملی	حجم سازی با کاغذهای چمک	آشنایی با هنر اسلامی
زمستان	جدی	امتحانات	امتحانات	رخصتی	رخصتی
	دلو	کاپی از دیزاین‌های اسلامی	کاپی از دیزاین‌های اسلامی	آشنایی با خوش نویسی اسلامی	کاپی از (بسم الله الرحمن الرحیم)
	حوت	کاپی از (بسم الله الرحمن الرحیم)	آشنایی با معماری اسلامی	ساختن یک بنای اسلامی (پل)	ساختن یک بنای اسلامی (پل)
بهار	حمل	آشنایی با هنرهای اسلامی	ساختن یک قلمدانی گلی	ساختن یک قلمدان گلی	آشنایی با میناتور
	ثور	ساختن رحل قرآن کریم	ساختن رحل قرآن کریم	آشنایی با هنرمندان افغانی	آشنایی با هنرهای افغانی
	جوزا	امتحانات	امتحانات	رخصتی	رخصتی

راهنمای تدریس موضوعات آموزشی دانستنی‌های معلم

۱۰-۲ مبانی هنرهای تجسمی

هنرهای تجسمی شامل هنرهای مانند: نقاشی، هیكل تراشی معماری می‌باشد که از دستة موسیقی یا هنرهای صوتی و یا هنرهای نمایشی متمایز اند آثار هنرهای تجسمی از نظر بصری اهمیت زیادی دارند، به علاوه در هیكل تراشی و معماری گذشته از جنبه بصری، ارزش حجم‌ها و فضاها هم مطرح می‌شود. این آثار ذهنیت هنرمند را تجسم می‌بخشند و آثاری ماندگار هستند. عناصر سازنده هنرهای تجسمی که آثار مختلف را شکل می‌دهند، همان اجزای طبیعت هستند، طبیعت شامل شکل‌ها، رنگ‌ها، و بافت‌های گوناگون است و انسان با الهام گرفتن از نمونه‌های طبیعی به ساختن انواع شکل‌ها و رنگ‌ها و بافت‌های مصنوعی دست می‌زنند.

همان گونه که از پیوستن حروف الفبا در زبان، کلمات ایجاد می‌شوند، در هنرهای تجسمی می‌توان مفاهیم مختلفی را با کمک؛ نقطه، خط، رنگ، شکل و بافت بیان کرد.

مهم‌ترین عناصر طبیعت، عناصر سازنده هنرهای تجسمی هستند. در هنرهای تجسمی ترکیب این عناصر، باعث ایجاد آثار مختلف می‌شود. همان گونه که هر زبان دستور خاص خود را دارد، زبان بصری هم قواعدی دارد. این قواعد ارتباط میان عناصر بصری را مشخص می‌کنند، مانند: تناسب میان اندازه‌ها یا شکل‌ها، هماهنگی بین رنگ‌ها یا ریتم، قرارگیری عناصر در کنار هم که تحرک ایجاد می‌کند.

نقطه: اولین و ساده‌ترین جزء طبیعت نقطه است. ساده‌ترین شکل نقطه اثر نوک یک پencil بالای کاغذ است. در طبیعت نقطه‌های زیادی وجود دارد. ستارگان و ماه را از دور به شکل نقطه می‌بینیم. معلم هنر لازم است توجه شاگردان را به دقت در محیط اطراف و دیدن نقطه‌ها وادارد.

خط: از قرار گرفتن مجموعه نقاط در کنار هم به وجود می‌آید. و حرکت نقطه خط را به وجود می‌آورد. خطوط طبیعت به سه دستة اصلی خطوط منحنی، مستقیم و منکسر تقسیم می‌شوند. خطوط هم به صورت‌های مختلف در طبیعت دیده می‌شوند. و هم پیرامون هر شکلی یک خط حاشیه وجود دارد که محدوده آن را مشخص و شکل را از فضای اطراف آن جدا می‌کند. به علاوه قرارگیری خطوط در کنار هم ترکیب‌های متنوعی ایجاد می‌کنند که بعضی از آنها دارای ریتم هستند، مانند: خطوط روی بدن گوره خر که ضخیم و نازک هستند و با فاصله منظم در کنار هم قرار گرفته اند.

۱- هر نوع تکرار با قاعده که در خطوط، شکل‌ها، اندازه‌ها، رنگ‌ها یا بافت‌ها دیده می‌شود، ریتم نام دارد.

شکل: در مضمون هنر دوره متوسطه سطوح و حجم‌ها شکل هستند که شامل دو بخشی هندسی و غیر هندسی می‌باشند. آشنا ترین سطح هندسی در طبیعت دایره است؛ مانند: شب چهارده، خورشید، سکه، بشقاب، چرخ، رومیزی گرد و فضای داخل گنبد مساجد.

آشنا ترین حجم هندسی در طبیعت کره است؛ مانند: بسیاری از میوه‌ها، و ستارگان، سطوح و حجم‌های غیر هندسی در طبیعت بسیار زیاد زیبا است. شکل برگ‌ها، گلبرگ‌ها، بدن ماهی و پرندگان، درختان، کوه‌ها و انواع سنگ‌ها و بسیاری پدیده‌های دیگر از انواع حجم‌های غیر هندسی هستند.

رنگ: یکی از مهم ترین عناصر بصری است که اغلب سطح پدیده‌های مختلف را می‌پوشاند. خالص ترین رنگ‌های طبیعی، هفت رنگ رنگین کمان یا قوس قزح است اما انواع رنگ‌های طبیعی در آسمان، دریاها، کوه‌ها، خاک‌های رنگی، انواع گل‌ها، برگ‌ها، میوه‌ها، بال پروانه‌ها، بدن پرند گان و ماهی و.... دیده می‌شود.

بخشی از این رنگ‌ها مانند: رنگ‌های رنگین کمان به صورت نور و برخی دیگر به صورت مواد رنگی هستند مواد رنگی در طبیعت به سه دسته: رنگ‌های گیاهی، رنگ‌های حیوانی و رنگ‌های معدنی تقسیم می‌شوند. رنگ‌های گیاهی مانند: زرد چوبه، زعفران، تفاله چای، پوست انار، پوست چارمغز، پوست پیاز که به خودی خود رنگ ایجاد می‌کند یا پس از جوشاندن، رنگ‌های زیبایی ایجاد می‌کنند. رنگ‌های معدنی مانند: پودر ذغال، پودر طلا و نقره که پس از ترکیب با روغن یا چسب به مواد رنگی قابل استفاده تبدیل می‌شوند. دسته سوم رنگ‌های هستند که اساس حیوانی دارند مانند: رنگ سرخ که از بدن یک حشره به نام قرمز دانه تهیه می‌شود یا نوعی بنفش که از جوشاندن صدف دریایی به دست می‌آید. علاوه بر مواد رنگی طبیعی، انسان خود نیز انواع مواد رنگی را با ترکیبات کیمیاوی می‌سازد. رنگ‌های مصنوعی هم تنوع زیادی دارند و برای مصارف گوناگون مانند: رنگ مالی، رنگریزی انواع نخ و پارچه، رنگ کردن ظروف پلاستیکی، رنگ‌های موتر و مواد رنگی نقاشی به کار می‌روند.

انواع رنگ‌ها مختلف از طریق ترکیب رنگ‌های اصلی به وجود می‌آیند. سه رنگ اصلی شامل زرد، سرخ و آبی هستند که با هیچ رنگی نمی‌توان آنها را ساخت و همیشه باید موجود باشند تا از ترکیب آنها رنگ‌های دیگر ساخته شود. از ترکیب هر دو رنگ اصلی یا اولیه رنگ درجه دوم یا ثانویه ساخته می‌شود:

زرد + سرخ ← نارنجی

زرد + آبی ← سبز

سرخ + آبی ← بنفش

اگر هر رنگ اولیه را به یک رنگ ثانوی ترکیب کنیم، رنگ درجه سوم به دست می‌آید:

زرد + نارنجی ← زرد نارنجی

زرد + سبز ← زرد سبز

سرخ + نارنجی ← سرخ نارنجی

سرخ + بنفش ← سرخ بنفش

آبی + سبز ← سبز آبی

آبی + بنفش ← آبی بنفش

سه رنگ اصلی، سه رنگ ثانوی و شش رنگ درجه سوم، مجموعاً ۱۲ رنگی هستند که از ترکیب آنها با یکدیگر و با سیاه و سفید، انواع رنگ‌های مختلف به دست می‌آید. سیاه و سفید ارزش رنگی ندارند و آنها را رنگ خنثی می‌نامند و لی در ترکیب با رنگ‌های دیگر، رنگ‌ها را تیره و روشن می‌کنند اگر هر قدر سفید بیشتری را با یک رنگ دیگر مخلوط کنیم، رنگ روشن تر می‌شود، همچنین با اضافه کردن رنگ سیاه به یک رنگ دیگر می‌توان آن را تیره و کدر کرد. از ترکیب سیاه و سفید، خاکستری به دست می‌آید. اگر میزان سفید بیشتر باشد، خاکستری روشن‌تر و اگر از رنگ سیاه به مقدار بیشتری استفاده شود، خاکستری تیره‌تر ساخته می‌شود. هنگام ترکیب رنگ‌ها همیشه رنگ تیره چون آبی یا بنفش پر رنگ به رنگ روشن مانند: زرد یا نارنجی اضافه می‌شود. زیرا قدرت رنگی آبی و بنفش زیاد است و کمی آبی، مقدار زیادی زرد را تبدیل به سبز می‌کند.

ترکیب رنگ‌ها با موادی مانند: رنگ آبی یا رنگ روغنی آسان تر است. هر یک از این مواد رنگی خاصیت حل یا رقیق شونده دارند. رنگ آبی با آب رقیق می‌شود و هر قدر آب بیشتری با آن مخلوط کنیم، رنگ رقیق تر و روشن تر می‌شود. رنگ روغنی غلیظ تر و با تیل رقیق می‌شود ولی برای روشن کردن آن باید از رنگ سفید استفاده کرد. در این گونه مواد برای کار با رنگ از مویک استفاده می‌شود که به وسیله آن، رنگ را از روی پلیت یا جعبه رنگ بر می‌دارند و روی (کاغذ یا پارچه) می‌گذارند. وقتی در یک کار، از رنگ‌های مختلف استفاده می‌شود، باید پس از استفاده از هر رنگ، مویک را خوب شست و پاک کرد تا رنگ لای موه‌ای آن باقی نماند و با رنگ بعدی مخلوط نشود. باقی ماندن رنگ باعث ریختن موه‌ای مویک نقاشی نیز می‌شود.

ترکیب رنگ‌ها: ساختن رنگ‌های دلخواه و روش استفاده از رنگ آبی یا مواد دیگر نیاز به تمرین دارد. به دست آوردن غلظت مناسب برای رنگ‌ها در نقاشی و رنگ آمیزی سطوح دارای اهمیت زیادی می‌باشد. رنگ نباید آن قدر غلیظ باشد که به مویک بچسبد و از آن جدا نشود و نباید آن قدر رقیق باشد که از مویک بچکد. اگر رنگ آبی در دسترس نباشد می‌توان از پودرهای رنگی مانند لاجورد و پودر ذغال استفاده کرد و با مخلوط کردن آنها با چسب چوب یا روغن، از این پودرها، ماده رنگی تهیه کرد و برای نقاشی به کار برد. رنگ‌های دست ساخته، زود فاسد و غیر قابل استفاده می‌شوند، بنابر این باید فقط به اندازه ضرورت تهیه شوند.

اگر پودر معدنی در اختیار ندارید، می‌توانید از رنگ‌های پلاستیک که برای رنگ مالی به کار می‌روند، استفاده کنید. محلول این رنگ‌ها آب است و کمی از آن برای نقاشی سطح بزرگی کافیست. یک قاشق کوچک از این رنگ را روی پلیت بگذارید و با آب مخلوط کنید؛ سپس برای نقاشی از آن استفاده کنید. رنگ آبی و رنگ پلاستیک و رنگ‌هایی که با پودرهای معدنی ساخته می‌شوند برای تاپه کاری و رنگ آمیزی کارهای دستی مانند حجم‌های گلی و حجم‌های که کاغذ چمלק ساخته شده اند مناسب اند.

اغلباً قبل از نقاشی‌ها و طرح مورد نظر روی زمینه سکیج می‌شود، بهتر است در کارهای رنگی طرح با پینسل رنگی روی کاغذ پیاده شود، زیرا پینسل در طراحی سیاهی زیادی ایجاد می‌کند که با رنگ‌ها مخلوط می‌شود و گاه از زیر رنگ‌ها دیده می‌شود که هر دو باعث می‌شوند نقاشی تمام شده نازیبا شود.

رنگ‌ها در نقاشی به گونه اند. رنگ‌های طبیعی (واقعی) و رنگ‌های ذهنی. در نقاشی اطفال اغلب رنگ‌های ذهنی برای موضوعات مختلف به کار می‌رود و هر چه سن شاگردان بیشتر می‌شود تمایل آنها به استفاده از

رنگ‌های واقعی بیش تر میشود. معلم هنر باید ضمن متوجه ساختن شاگردان به انواع رنگ‌های طبیعی، آنها را در استفاده از رنگ‌های ذهنی آزاد بگذارد، برای مثال از شاگردان بپرسد که برگ دارای چه رنگی است؟ آنها جواب می‌دهند: «سبز» سپس در مورد انواع برگ‌ها به رنگ‌های مختلف مانند برگ سفید، برگ زرد، برگ قهوه‌ای و برگ نقره‌ای توضیح دهد و به آنها یاد آور شوند که برگ‌ها در فصل خزان به رنگ‌های زرد، نارنجی، سرخ نارنجی و قهوه‌ای دیده می‌شود. به این ترتیب آنها را در مورد تنوع رنگ‌های طبیعت آموزش دهد. و از آنها بخواهید که در نقاشی‌های خود از رنگ غیر واقعی که دوست دارند هم استفاده کنند و تصاویر ذهنی خود را به صورت ذهنی رنگ آمیزی کنند و بدین وسیله استعداد آنها را پرورش دهد. بنابر این در درس‌های مختلف چه موضوع نقاشی ذهنی باشد و چه نقاشی از روی مدل، آنها را در استفاده از رنگ‌های ذهنی که احساس شخصی شان را از موضوع بیان می‌کند، آزاد بگذارد.

بافت، سطح روی پدیده‌های مختلف علاوه بر رنگ دارای بافت هم است. در نور مناسب، تفاوت رنگ‌های مختلف را از طریق حس بینایی درک می‌کنیم و هر رنگی احساس خاصی در ما ایجاد میکند. برای درک بافت علاوه بر حس بینایی به حس لامسه‌ای هم نیاز داریم. همه ما از دوران طفولیت با لمس پدیده‌های مختلف، بافت‌های درشت، نرم، لطیف، هموار و ناصاف را تجربه کرده ایم و خصوصیات هر یک را به خاطر سپرده ایم؛ بنابر این با دیدن بافت‌های شبیه به هم تشخیص می‌دهیم که کدام یک صاف و هموار و کدام یک نا هموارند. بنابر این حس بینایی به ما کمک می‌کند تا انواع بافت‌ها را تشخیص دهیم، سپس از طریق لمس کردن آنها، درک خود را تکمیل کنیم.

انواع بافت‌هایی را که ما در اطراف خود، تجربه می‌کنیم، به دو دسته بافت‌های طبیعی و بافت‌های مصنوعی تقسیم می‌شوند. تنوع بافت‌های طبیعت بسیار زیاد است و انسان برای تهیه بافت‌های مصنوعی از آنها الهام گرفته است. این بافت‌ها از نظر کیفیت به دو دسته بافت‌های صاف که فقط از طریق دیدن در نور مناسب، درک می‌شوند (بافت بصری) و بافت‌های دارای برجستگی و فرورفتگی که علاوه بر دیدن با کمک حس لامسه‌ای هم شناخته می‌شوند (بافت بصری لامسه‌ای) تقسیم می‌شوند.

در طبیعت انواع بافت‌های صاف که دارای نقش‌ها و رنگ‌های متنوع هستند، وجود دارد؛ مانند: مروارید، گلبرگ، گل رس، برگ‌های روغنی، سنگ‌های صاف، پوست بدن انسان، دلفین، پنگوین، و بعضی از بافت‌های طبیعی، علاوه بر جنبه بصری ارزش لامسه‌ای هم دارند مانند: پوست تنه درختان، بدن پرندگان، پشم گوسفند، سنگ سنگ پشت، فلس‌های بدن ماهی‌ها، پوست مار و سطح خربوزه و آناناس.

انسان در بافت‌های متنوعی که با دست‌های خود ساخته و به وجود می‌آورد از نمونه‌های طبیعی الهام گرفته و همین خصوصیات را ایجاد می‌کند.

برای مثال بافت بصری در پارچه‌های خال دار، راه دار چهارخانه، شطرنجی به وضاحت دیده می‌شود. و بافت‌های بصری لامسه‌ای در تهیه پارچه‌های درشت و ضخیم، چرم‌های مصنوعی، قالین، بوجی، روکش‌ها، کفش‌ها، رویه دیوارها، حصیر و بوریا، شیشه گلدار، کاشی و سرامیک با نقش برجسته به کار گرفته می‌شوند.

برای ایجاد بافت بصری - لامسه یی از روش‌های گوناگون مانند رنگ پاشی، رنگ مالی، تراشیدن، خراشیدن، کندن کاری، قالب زنی و مهر زدن استفاده میشود.

هنرمندان درکاشی کاری، خشت کاری، قلم زنی روی فلز، شبکه کاری با چوب، گل یا سنگ، کندن کاری روی گچ، چوب یا سنگ، انواع دست بافته‌ها مانند گلدوزی، تکه دوزی، گلیم بافی، و قالین بافی، رشته‌های مختلف صنایع دستی، خوشنویسی، نقاشی، هیكل تراشی و معماری، بافت‌های متنوع و زیبا ایجاد می‌کنند. در اغلب نقاشی‌ها و آثار خوشنویسی بافت بصری مشاهده می‌شود. ولی در کندن کاری، شبکه کاری، خشت کاری و قالین بافی بافت بصری - لامسه یی وجود دارد.

تناسبات؛ در صنف هفتم شاگردان با الفبای طبیعت و تصویر آشنا شدند. در صنف هشتم بر روابطی که میان عناصر وجود دارد تأکید می‌شود. همانطور که حروف الفبا در ترکیب با هم کلمات را می‌سازند و با در کنار قرار دادن کلمات و جمله به وجود می‌آید؛ در طبیعت ترکیب خطوط، شکل‌ها رنگ‌ها و بافت‌ها با تنوع زیادی وجود دارند که در مجموع طبیعت را می‌سازند. یک درخت مجموعه یی از تنه و شاخه‌ها (خطوط)، برگ‌ها (سطوح)، تنه درخت و بخش سبز آن (حجم‌ها)، پوسته تنه درخت و رویه برگ‌ها (بافت) است. معلم می‌تواند از شاگردان بخواهد تا در یک پرنده، میوه، گل یا نمونه‌های دیگری را انتخاب کنند و الفبای طبیعت را در آن نشان دهند و نام ببرند. در پروگرام بعدی شاگردان باید به روابط مختلف که میان خطوط، شکل‌ها، رنگ‌ها و بافت‌های متنوع وجود دارد، توجه کنند. رابطه میان اندازه و خطوط شکل‌های مربوط به بحث متناسب است یانه، هر یک از شاگردان حیوان دلخواه خود را انتخاب میکنند و در مورد تناسبات میان شکل‌ها و اندازه‌های قسمت‌های مختلف بدن آن صحبت می‌کنند. به این ترتیب شاگردان در مورد تناسبات بدن تعداد زیادی از حیوانات صحبت می‌کنند. علاوه بر تناسب، میان شکل‌ها، اندازه‌ها و رنگ‌های هر پدیده طبیعی، زیبایی، نیز مطمع نظر است. از شاگردان بخواهید به تناسب میان رنگ‌ها در پدیده‌های مختلف طبیعی مانند: میوه‌ها، سبزی‌ها، گل‌ها و حیوانات دقت کنند و نمونه‌های جالبی را که می‌یابند در زمان‌های مناسب برای هم صنفی‌های خود بیان کنند و در صورت امکان نمونه آن را به دیگران نشان دهند.

برای بیان رابطه متناسب میان بافت‌ها می‌توان از نمونه‌های جالبی مانند: یک سنگ پشت یا عکس آن استفاده کرد. هریک از قسمت‌های بدن سنگ پشت بافت زیبا و جالبی دارد، به علاوه این بافت‌ها رابطه مناسبی با هم ایجاد می‌کنند که قابل بررسی است.

چگونه بافت پوست زیر گردن سنگ پشت به بافت دست‌هایش وصل می‌شود، و این دو چگونه با بافت سر سنگ پشت هماهنگ است، شاگردان هر یک از نمونه‌های مناسب را که در دسترس است انتخاب کنند و درمورد آن صحبت کنند.

از طریق یافتن نمونه‌های مختلف طبیعی، باید مفهوم تناسبات میان خطوط، شکل‌ها، رنگ‌ها و بافت‌ها را برای

شاگردان بیان کرد و آنها را به جستجو در روابط موجود در طبیعت و خواندن کتاب در مورد طبیعت وا داشت.

دوری و نزدیکی؛ یکی از مباحث دیگری که در این مطرح می‌شود، نشان دادن چگونگی موجودات و پدیده‌ها در

فضا است. چشم انسان به دلیل بعد مسافت آنچه در دور دست قرار دارد. آنرا کوچک تر و کمرنگ می‌بیند. و این مفهوم را « خطای چشم » می‌نامند، زیرا در حقیقت پدیده‌ها نه کوچک شده اند و نه از شفافیت آنها کم شده است. بناءً برای

نمایش دوری و نزدیکی در رسامی و نقاشی روش‌های مختلفی وجود دارد. که در آثار هنری تمدن‌های مختلف در طول تاریخ اجرا شده‌اند. اطفال روش‌های جالبی برای نمایش دوری و نزدیکی ابداع می‌کنند و فضاها را به صورت غیر واقعی نمایش می‌دهند. به مرور زمان که شاگردان بزرگ تر می‌شوند و به دوری و نزدیکی موجودات و بناها توجه می‌کنند و می‌خواهند که سعی کنند هر چه را می‌بینند به دقت ترسیم کنند تا شبیه واقعی شود. کوچک و بزرگ کردن موجودات دوری و نزدیکی را نشان می‌دهد، کشیدن دو شکل روی هم که یکی بیشتر از قسمت‌های دیگری را بپوشاند هم روش دیگری برای نمایش پرسپکتیو دوری و نزدیکی است. اگر بعضی از شاگردان توانایی نمایش دوری و نزدیکی را در نقاشی خود ندارند نباید آنها را به این کار مجبور نمایید. برای هر یکی از شاگردان رسیدن به این مرحله که بتوانند آن چه می‌بینند را ترسیم کنند در زمان خاصی صورت می‌گیرد و ممکن است بعضی از آنها توانایی درک و اجرای دوری و نزدیکی را پیدا نکرده باشند و معلم باید شیوه ساده و کودکانه آنها را بپذیرد. یکی از روش‌های که برای نمایش ذهنی دوری و نزدیکی در نقاشی به کار می‌رود این است که هر چه نزدیک قرار دارد در پایین صفحه و هر چه دورتر قرار دارد، در قسمت بالای صفحه ترسیم می‌شود. گاهی کودکان و نوجوانان هم از این روش در نقاشی‌های خود استفاده می‌کنند.

ریتم؛ ریتم هم مربوط به روابط میان خطوط، شکلها، رنگها، اندازه‌ها و بافت‌ها است. هر نوع تکرار با قاعده ریتم ایجاد می‌کند انواع ریتم‌ها به دو دسته: ریتم‌های منظم و ریتم‌های نا منظم تقسیم می‌شوند. اگر فاصله تکرار خطوط، رنگ‌ها یا تغییر اندازه‌ها یکسان باشد ریتم منظم یا یک نواخت ایجاد می‌شود. مانند ریتم منظمی که در دانه‌های جواری دیده می‌شود، ریتم منظم خارها در گیاهان خاردار یا ریتم تخم‌های خربوزه که بسیار منظم است. اگر فاصله میان خطوط، رنگ‌ها یا تغییر اندازه‌ها متنوع باشد ریتم نا منظم به وجود می‌آید. مانند ریتم نا منظم، موج‌هایی که به ساحل دریا می‌آیند، ریتم تنه درختان در یک جنگل که در فواصل مختلف روئیده‌اند.

ریتم در نقاشی به صورت‌های مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد، برای مثال در نقاشی منظره شاگردان باید ریتم خاصی که میان اندازه‌های درختان و فاصله میان آنها وجود دارد ببینند و سعی کنند آن را در نقاشی خود نشان دهند. اگر در منظره کوهستان خانه‌هایی که در دامنه‌های کوه ساخته شده است به ریتم اندازه‌ها و فاصله‌های میان خانه‌ها توجه نموده و آن را ترسیم کنند. در هر درخت تناسب خاصی برای رویش شاخه‌ها روی تنه وجود دارد که ریتم زیبایی ایجاد می‌کند و برای ترسیم درخت باید به آن توجه کرد و آن را با دقت رسامی نمود.

علاوه بر نقاشی از طبیعت ریتم‌های زیبا در نقوش تزیینی دیده می‌شود و هنگام کاپی کردن از نمونه‌های مختلف نقوش تزیینی باید به ریتم میان خطوط، شکل‌ها، رنگ‌ها و اندازه‌ها توجه کرد و به صورت دقیق آنها را ترسیم و رنگ آمیزی نمود.

ریتم رنگی در بسیاری از موجودات طبیعی دیده می‌شود؛ مانند: ریتم رنگ زرد و سیاه در بدن زنبور، ریتم رنگها در بدن ماهی‌هایی که روی پوست آنها بافت راه دار دیده می‌شود. ریتم رنگ‌ها در سطح گل آفتاب پرست. در آثار هنری به خصوص نقوش تزیینی تکرار ریتمیک رنگ‌ها باعث زیبایی می‌شود؛ مانند: ریتم رنگ‌ها در نقش‌های قالین، گلدوزی، کاشی کاری و تذهیب که تمام سطح با انواع رنگ‌ها پوشانده شده و تکرار با قاعده رنگ‌ها در فواصل منظم باعث زیبایی می‌شود.

معلم هنر می‌تواند از شاگردان بخواهد تا انواع پدیده‌های طبیعی را برای یافتن ریتم‌های مختلف بررسی کنند و تشخیص دهند که در هریک از پدیده‌های طبیعی چه نوع ریتم‌هایی وجود دارد، آیا در اندازه‌ها، یا در رنگ‌ها و یا در

شکل‌ها ریتم دیه می‌شود یانه؟ به‌طور مثال: در دانه‌های انگور روی که یک خوشه قرار گرفته‌اند از نظر اندازه و شکل دارای ریتم زیبایی هستند.

(کنجکاوی) شاگردان برای پیدا کردن نمونه‌های تناسب و ریتم در طبیعت به آن‌ها کمک می‌کند که در مشاهده خود انکشاف کنند و دقت آن‌ها بیشتر شود که به صورت مستقیم بر فعالیت‌های نقاشی و کاردستی آنها تأثیر می‌گذارد. ابزار هنری؛ در یکی از ساعات درس هنر که فعالیت‌های عملی نقاشی یا کاردستی انجام می‌شود. و سایل و ابزارهای خاصی مورد نیاز است. این وسایل در کتاب درسی صنف هفتم به سه دسته: و سایل اثر گذار، وسایل اثر پذیر و وسایل کمکی تقسیم شده که در فعالیت‌های مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرند.

معلم هنر باید توجه داشته باشد که اگر مواد و وسایلی که در کتاب درسی عنوان شده در دسترس نبود، می‌توان وسایل مشابهی را جایگزین آن کرد و فعالیت را انجام داد و نباید به دلیل نبود و سایل از اجرای فعالیت خود داری شود. هر یک از پروگرام‌ها تأثیر آموزشی خاصی دارد و اجرای آن ضرورت است. بنابر این اگر رنگ آبی در اختیار ندارید با پنسل رنگه، رنگ پلاستیک رنگ مالی، پودر رنگ‌های طبیعی یا هر ماده دیگری که در دسترس باشد، فعالیت‌ها را انجام دهید. اگر کاغذ برای نقاشی نداشتید، از مقوای کف قطی شیرینی یا قطی کفش استفاده نمایید. اگر سرش در اختیار ندارید کمی قند را با آب تر کنید و از آن برای چسپاندن کاغذها به هم استفاده کنید. اگر شاگردان مویک ندارند روش درست کردن مویک را چنانچه در تصاویر می‌بینند به آنها آموزش دهید. یکی از روش‌های که معلم هنر می‌تواند به کار برد، این است که از شاگردان بخواهد برای انجام فعالیت‌ها کاغذهای مناسب، رنگ‌های قابل استفاده و مواد جایگزین را جستجو کنند. هر یک از آنها چیزهای را می‌یابند که می‌توان برای بقیه شاگردان هم مورد استفاده قرار داد. شاید بعضی از شاگردان با ارائه مفکوره‌های جدید وسایلی بسازند که برای استفاده در فعالیت‌های هنری مفید باشد.

به‌طور کلی وسایل عنوان شده، بهانه‌ی برای اجرای فعالیت‌هاست و نبود آنها مانع اجرای برنامه نیست. در پایان هر درس کارهای شاگردان را به نمایش بگذارند، تا همه کار همدیگر را ببینند و از تجربیات هم آگاه شوند. یکی از روش‌های به نمایش گذاشتن نقاشی‌ها استفاده از طناب و..... است که نقاشی در آن آویزان می‌شود و در ارتفاع مناسب قرار می‌گیرد تا همه آنها را ببینند. برای دیدن حجم‌های که در پروگرامهای کاردستی ساخته می‌شوند می‌توان از میزها یا فضای را هرو استفاده کرد تا همه حجم‌ها چیده و دیده شوند. یکی از موارد مهم در موفقیت صنف‌های هنر، تشویق شاگردان است، هر مفکوره جدید، ابداع در کار، ساختن و سایل جالب، اجرای تمیز و رعایت نظافت را تشویق کنید.

مهم‌ترین کار معلم هنر، مدیریت زمان است که در ساعت درسی، موضوع را معرفی کند، آنچه ضرورت است را در مورد موضوع بیان نماید، عکس‌های را که به درک موضوع و شناخت بیشتر آن کمک می‌کند نشان دهد، از شاگردان بخواهد که به نقاشی یا کاردستی بپردازند. در هنگام کار، شاگردان و روش کار آنها را با دقت مشاهده کند.

پس از اتمام کار از آنها بخواهد که آثار خود را به نمایش بگذارند سپس همه همدیگر را تشویق کنند. و در مورد کارها گفت و شنود کنند. در انتهای ساعت درسی وسایل را جمع‌آوری کنند و به نظافت آنها و صنف بپردازند.

۲-۲ نقاشی دوره متوسطه:

نقاشی شاگردان در دوره ابتدایی و ویژه گی خاصی دارد. آنها آنچه را می‌دانند یا احساس می‌کنند، به کمک شکل‌ها و رنگ‌های ذهنی نمایش می‌دهند. اندازه‌ها به واقعیت شبیه نیست و هر چه برای آنها اهمیت بیشتری داشته باشد، آنرا بزرگتر می‌کشند. فضای داخل و خارج بناها را یکجا نقاشی می‌کنند. تا آنچه را در داخل اتاق اتفاق می‌افتد نشان دهند. اتفاقات مختلف را همزمان ترسیم می‌کنند یا صفحه‌های پی در پی داستان را در یک صفحه نقاشی می‌کنند و برای نشان دادن عمق و پرسپکتیو در صفحه، روش‌های مخصوصی به خود را ابداع می‌کنند.

در دوره متوسط این خصوصیات فرق می‌کند. باید توجه داشت که این ویژه گی‌ها به مرور زمان تغییر می‌کند. همزمان با رشد فیزیکی شاگردان از نظر ذهنی هم انکشاف پیدا می‌کنند و به واقعیت و دنیای واقعی نزدیک تر می‌شوند. کم کم به تناسبات و اندازه‌های واقعی توجه می‌کنند، رنگ‌های واقعی را برای رنگ آمیزی به کار می‌برند. و (پرسپکتیو) را درک می‌کنند و می‌کوشند آنچه می‌بینند را نمایش دهند. به طور کلی دوره متوسطه حد متوسط میان طفولیت و بزرگسالی است زیرا دید شاگردان به دید بزرگسالان نزدیک می‌شود. این تغییرات اگر چه مشخص نیست در چه سنی صورت می‌گیرند زیرا هر یک از شاگردان بر اساس شرایط، مختلف هستند بنابراین فعالیت‌های رشته نقاشی متناسب با توانایی‌ها و ویژه گی‌های کلی شاگردان در این دوره در نظر گرفته شده است. پروگرام‌های ارائه شده شامل سه بخش نقاشی ذهنی، نقاشی از دنیای واقعی و کاپی از نمونه‌های هنر اسلامی می‌باشد. ارائه این پروگرام‌ها به شاگردان کمک می‌کند تا مرحله میانی (از طفولیت تا بزرگسالی) را به بهترین نحو طی کنند؛ زیرا هر یک از فعالیت‌ها با یکی از ویژه گی‌های این دوره تناسب دارد و بخشی از نیاز آنها را بر آورده می‌کند. پروگرام نقاشی ذهنی به شاگردان کمک می‌کند. که هر چه در ذهن تجسم می‌کنند را به تصویر در آورند. این گونه فعالیت‌ها، خلاقیت ذهنی دوره طفولیت را تداوم می‌بخشد، و امکان ارائه مفکوره‌های فردی را فراهم می‌کنند. به طور طبیعی پس از طی دوره طفولیت قدرت تجسم موضوعات مختلف و خلاقیت در ساختن تصاویر بدیع کمتر می‌شود. اما می‌توان با ارائه تمرین‌های مناسب این ویژه گی را حفظ کرد و تداوم بخشید. تمرین نقاشی ذهنی به دو صورت ارائه شده است. یکی از روش‌ها «نقاشی اتفاقی» نام دارد، بدین معنی که ابتدا موضوع خاصی به شاگردان ارائه نمی‌شود؛ بلکه در جریان یک فعالیت آنها می‌توانند از خطوط یا سطوح ایجاد شده، استفاده کنند، در آن‌ها شکل یابی کنند و مفکوره‌های ذهنی خود را نقاشی کنند.

آنها با استفاده از خطوط، شکل‌ها و رنگ‌ها موضوع مورد نظر خود را ترسیم می‌کنند. این روش ذهن شاگردان را فعال می‌کند و خلاقیت آنها را شگوفان می‌سازد. در روش نقاشی ذهنی از موضوعات مختلف، موضوع خاصی به شاگردان ارائه می‌شود و آنها تصویر ذهنی خود را از موضوع نقاشی می‌کنند یعنی به شکل سازی می‌پردازند. در پروگرام‌های نقاشی ذهنی بهتر است ابتدا شاگردان با موضوع درس آشنا شوند. ارائه اطلاعات لازم، متناسب با موضوع هر درس به طرق مختلف انجام می‌شود. استفاده از تصاویر گوناگون مربوط به موضوع که اطلاعات کافی در اختیار شاگردان قرار دهد. توضیح دادن در باره موضوع مورد نظر (انواع، حالت‌های مختلف یا ویژه گی‌های موضوع) و گفتگوی شاگردان در مورد موضوع درس با یکدیگر و با معلم از روش‌های است که می‌توان برای آماده کردن شاگردان قبل از شروع نقاشی به کار برد.

علاوه بر این میتوان عکس‌های متنوعی از موضوع را به شاگردان نشان داد تا آنها را باهم مقایسه کنند. اگر چه هنگام اجرای نقاشی، باید تصاویر را پنهان کرد تا از آن تقلید نکنند و هر یک برداشت شخصی خود را از موضوع بکشند؛ بخاطر داشته باشید که در انواع نقاشی ذهنی شاگردان می‌توانند از رنگ‌های غیر واقعی در کار خود استفاده کنند و نباید آنها را مجبور کرد که دقیقاً مانند واقعیت کار کنند. یکی از اهداف، ارائه نقاشی ذهنی این است که زمینه تصویرهای گوناگون از یک موضوع به وجود آید.

نقاشی از دنیای واقعی شامل پروگرام‌های است که باعث می‌شود شاگردان با دقت به محیط پیرامون خود توجه کنند، شکل‌ها، رنگ‌ها و بافت‌های متنوع را با هم مقایسه کنند و تناسبات دوری، نزدیکی و ریتم‌های مختلف را در نقاشی خود به کار گیرند. این پروگرام مکمل فعالیت ذهنی است و کمک می‌کند تا شاگردان در دو زمینه نقاشی ذهنی و دنیای واقعی به صورت همزمان انکشاف کنند. در این فعالیت موضوع در مقابل دید شاگردان قرار دارد و آنها باید با دقت به آن نگاه کنند و ویژه گی‌های شکل‌ها، رنگها، بافتها و اندازه‌ها را بررسی کنند. به آنچه دورتر است یا نزدیکتر است دقت کنند و تجربه کنند که با پیش روی هم قرار دادن شکل‌ها می‌توان دوری و نزدیکی را نشان داد. توجه به ریتم (قاعده، روش، عمل یا حرکت متناوب در فاصله‌های تنظیم) هم از مباحثی است که در نقاشی اهمیت زیاد دارد.

قرار گرفتن ریتم درختان یا کوه‌ها، ریتم رنگ‌ها در برگ‌های درختان در فصل خزان یا ریتم میوه در بازار میوه فروشی یا هر نوع تکرار با قاعده ییکه در خطوط، رنگها، شکلهای، بافت‌ها یا اندازه‌ها دیده می‌شود، باید مورد تأکید قرار گیرد تا شاگردان به نمایش آنها در نقاشی خود بپردازند.

هدف از اجرای این فعالیت تقلید دقیق (ریالیستی) از طبیعت نیست بلکه: این موضوعات به شاگردان کمک می‌کند تا اولین تجربه‌های خود را از نمایش طبیعت ارائه دهند. آنها چگونه می‌بینند؟ چقدر در نمایش آنچه می‌بینند موفق هستند و چه نکاتی را باید به آنها گوشزد کرد تا دقت بیشتری در مشاهدات خود داشته باشند. لازم به تذکر است که معلم نباید چیزی را برای شاگردان بکشد یا هنگام کار در موارد مختلف به جای آنها تصمیم بگیرد.

معلم باید توجه داشته باشد که شاگردان در این سن می‌توانند تصاویر رادر حد قابل قبولی ارائه دهند اما طراحی و نقاشی با سایه روشن مانند آثار بزرگسالان در توان اغلب شاگردان این صنف‌ها نیست و نباید آنها را مجبور کرد که مانند بزرگسالان نقاشی رسم کنند. در حقیقت این پروگرامها حد اوسط میان نقاشی ذهنی و نقاشی ریالیزم بزرگسالان است. دسته سوم پروگرام‌های نقاشی که مربوط به صنف هشتم و نهم می‌باشد به کاپی از آثار هنر اسلامی اختصاص دارد. این فعالیت‌ها متناسب با درس‌های تاریخ هنر در نظر گرفته شده اند در هر یک از آن تمرین طرح‌ها و نقوش دوران اسلامی به صورت کاپی ارائه شده است. در این تمرین‌ها علاوه بر این که روش کاپی برداری از طرح‌ها به شاگردان آموزش داده می‌شود، با اجرای این طرح‌ها نظم، تناسبات، ریتم و زیبایی موجود در این آثار به ذهن آنها منتقل می‌شود و از طریق تأکید بر روی طرح‌ها و رنگها، ذوق زیباشناسی آنها تربیت می‌شود.

۲- کاردستی

شاگردان در بخش نقاشی باخط و صفحه آشنا شده اند. در بخش کاردستی با بعضی از روش‌های ساختن «حجم» آشنا می‌شوند و می‌آموزند که چگونه خط و صفحه را به «حجم» که سه بعد دارد و فضا را اشغال

می‌کند، تبدیل کنند برای ساختن کاردستی از بسیاری موارد استفاده می‌شود. در صنف هشتم موادی مثل کاغذ و مقوا، گل رس، مواد طبیعی مانند سنگ، شاخه و برگ نباتات و غیره به کار می‌رود.

۱-۳- کاردستی، محصول هماهنگی بین ذهن، چشم و دست شاگردان در ساختن اشیاء و حجم‌های گوناگون است. در عملیۀ ساختن اشیا شاگردان ابتدا در محیط شکل یابی می‌کنند و سپس به شکل سازی می‌پردازند؛ شاگردان مواد اطراف محیط خود را مشاهده می‌کنند و سعی می‌کنند موادی را که مشابه چیزی است پیدا نمایند. مانند یک قطعه سنگ یا پارچه از چوب که ممکن است شبیه یک پرندۀ باشد، انتخاب نمایند، محل چشم و منقار آن را با موادرنگه مشخص سازند تا تکمیل شود. در شکل سازی، مواد را مطابق طرح ذهنی خود تغییر شکل می‌دهند، آماده می‌کنند و در کنار هم می‌گذارند و یا با همدیگر وصل می‌کنند تا آنچه را که می‌خواهند، بسازند، مثلاً از گل رس یک پرندۀ می‌سازند. به طور کلی می‌توان گفت، ساختن کاردستی عبارت از:

۱- دقت و حساسیت شاگردان را نسبت به محیط اطراف شان افزایش می‌دهد.

۲- تخیل، تفکر و خلاقیت شاگردان را انکشاف می‌دهد.

۳- توانایی‌های فیزیکی و حواس آن‌ها را خصوصاً حس بینایی و لامسه شان را تقویت می‌کند.

۴- شاگردان را با ابزار و مواد مختلف، قابلیت‌ها و موارد استعمال آنها آشنا می‌کند.

۵- توجه شاگردان را به تغییر و زیبا سازی محیط زنده گی شان جلب می‌کند.

۶- شاگردان با آداب، رسوم و فرهنگ خود بیشتر آشنا می‌شوند.

۷- اوقات سرگرم کننده و لذت بخش را برای آنها فراهم می‌سازد.

۱- ۳- مواد و ابزار برای ساختن کاردستی

مواد و ابزار برای ساختن کاردستی، به دو دسته تقسیم می‌شود: مواد طبیعی و مواد مصنوعی.

مواد طبیعی؛ انواع سنگ، شاخ و برگ نباتات، پوست، میوه و دانه نباتات، پرندۀ گان، سایر مواد، هر یک به تنهایی و یا در ترکیب با همدیگر، اشکال زیبایی را می‌سازند. مواد مصنوعی، انواع کاغذ و مقوای رنگی سیم‌های فلزی یا پلاستیکی، وسایل تزئینی مانند: فیتۀ، ستارۀ رنگه، وسایل نقاشی برای ساختن کارهای دستی به کار می‌روند.

۳- اتصالات در کاردستی

پیوستن مواد با یکدیگر برای رسیدن به ترکیب‌های نو و ایجاد، نقش به سزایی دارند. هنگام ساختن کاردستی، شاگردان روش‌های جالبی را در اتصالات پیدا می‌کنند.

انواع اتصالات:

۱- اتصال از طریق سوراخ کردن با چیز نوک تیز و عبور دادن میخ، فیتۀ رنگه، سیم و غیره از سوراخ.

۲- اتصال به وسیله دکمه.

۳- اتصال توسط استپلر.

۴- اتصال توسط چسب، گند، سرش، قند تر شده و....

۵- اتصال توسط کاغذ برش شده مانند: بافت بوریا و یا اتصال توسط ساقه‌های نرم و بلند نباتات مانند: ساختن توکری و سبد.

۶- اتصال توسط سوزن، سنجاق، پنگ، سیخک موی، گیرای لباس و غیره.

۷- اتصال دو قطعه گل رس با یک دیگر، مانند، اتصال پایه یا دسته یک ظرف به بدنه آن. در این اتصال ابتدا دو محل اتصال (روی بدنه و روی قطعه الحاقی) را خراش می‌دهند و روی خراش‌ها را کمی دو غاب (گل شل) می‌مالند. سپس قطعه الحاقی را روی بدنه قرار می‌دهند و با کمی فشار به بدنه وصل می‌کنند و اطراف محل اتصال را صاف می‌کنند.

حجم سازی با گل رس

ساده ترین و دسترس ترین ماده که در اطراف انسان وجود دارد، خاک و گل است؛ انسان با شکل دادن به گل، آثار فراوانی تولید کرده است. این آثار شامل لوحه‌ها و حجم‌های گلی است. شاگردان ممکن است کار با گل و گل بازی را تجربه کرده یا با آن آشنا باشند. در هر صورت، آنها در جریان کار، با خصوصیات گل که ماده یی نرم، شکل پذیر و نقش پذیر است آشنا می‌شوند و آنها را تجربه می‌کنند. نقش‌های برجسته و بسیاری از شاهکارهای معماری، ظروف و اشیای مختلف مصرفی و هنری خشت پخته، کاشی و بسیاری از هیکل‌ها از جمله آثاری هستند که از گل ساخته شده اند. با مراجعه به موزیم‌ها و گشت و گذار در نقاط مختلف کشور، می‌توان نمونه‌های زیبا و فراوان سفالی را دید. ماده اصلی تشکیل دهنده سفال گل رس است.

برای آماده ساختن گل رس، یک روز قبل خاک رس را با غربال صاف کنید، یک پیمانه خاک را در ظرف مناسب بریزید، کم کم به آن آب اضافه کنید و به آرامی آن را مثل خمیر مشت بزنید و آن را بمالید تا برسد. وقتی گل به دست نجسپید آب آن به اندازه است. گل آماده را در یک خریطه پلاستیکی بیچید و نگهداری کنید. در موقع کار مقدار کمی گل را به شکل لوله در آورید و آن را خم کنید. در صورتی که ترک بر ندارد برای کار آماده است. اگر ترک برداشت دست خود را تر کنید و آن را بکوبید تا آماده شود.

نگهداری گل رس برای مدت طولانی، بر خاصیت شکل پذیری آن می‌افزاید. ساختن اشیای گلی به سه روش: دستی، چرخی و قالب گیری انجام می‌شود. گل بعد از خشک شدن سخت می‌شود اما بر اثر رطوبت، دوباره نرم خواهد شد. خشک شدن گل بعد از ساختن حجم بسیار مهم است و باید به تدریج صورت بگیرد زیرا گل در هوای آزاد در صورت نبودن رطوبت به سرعت خشک می‌شود و ترک بر می‌دارد، چون سطح خارجی آن خشک می‌شود ولی لایه درونی آن هنوز تر است. و فشار درونی، باعث ایجاد ترک در سطح گل می‌شود. بر این اساس، باید به سرعت خشک شدن را کند کرد. برای این کار، حجم ساخته شده را درون پلاستیک می‌گذارند و سوراخ‌های کوچکی در سطح پلاستیک ایجاد می‌کنند تا هوا به صورت محدود به داخل آن نفوذ کند و حجم ساخته شده، به آرامی خشک شود. بعد از خشک شدن گل، می‌توان آن را پخت که درین صورت، به آن سفال می‌گویند. گل تحت تأثیر حرارت در کوره سخت و محکم می‌شود به طوری که با گذشت زمان شکل آن تغییر نمی‌کند رنگ خاک رس، قبل و بعد از پختن، تفاوت می‌کند، اگر خاک رس خالص باشد، بعد از پخت، رنگ آن سفید می‌شود و اگر در ترکیب آن اکسید آهن باشد، به رنگ سرخ، و اگر کاربن داشته باشد به رنگ تیره و اگر گرافیت داشته باشد، به رنگ خاکستری در می‌آید.

شاگردان در دوره اول متوسطه روش ساختن حجم‌های گلی با دست، خشک کردن حجم گلی و رنگ آمیزی آن را یاد می‌گیرند.

توصیه‌هایی برای کار در صنف

در هر ساعت درسی حجم سازی با گل رس، لازم است:

۱. شاگردان از گل‌های آمادهٔ صحنی و پاک استفاده کنند.
۲. ناخن‌های شان کوتاه باشد.
۳. در موقع کار با گل، پیش بند یا لباس کار مناسب بپوشند. آن‌ها می‌توانند از لباس‌های مستعمل خصوصاً پیراهن مردانه آستین کوتاه بدون یخن استفاده کنند و دکمه‌های آنرا از پشت ببندند.
۴. روی میز کار را با کاغذ باطله یا پلاستیک بپوشانند.
۵. از ظرف آب مناسب استفاده کنند. ظرف آب باید کمی سنگین و کمی بزرگ تراز دست آن‌ها باشد تا به ساده گی نریزد. یک کاسه سفالی برای این کار مناسب است.
۶. پیش از شروع کار، معلم به شاگردان به گفت و شنود پردازد و در باره تجربه‌های قبلی و آنچه می‌خواهند بسازند، با آن‌ها صحبت کند.
۷. شاگردان طبق پروگرام، کار روی گل را آغاز کنند.
۸. در حین کار، گل اضافی را در پلاستیک قرار دهند تا خشک نشود.
۹. در صورت ترکیدن، حجم گلی در زمان ساختن، محل ترکیدگی را با اسفنج مربوط یا انگشت تر به نرمی و با کمی فشار به هم بچسبانند.
۱۰. برای اتصال دو تکه گل به یک دیگر (مثل دسته که به ظرف چسپانده می‌شود) محل مورد نظر را با شیء نوک تیز خراش دهند و با مقداری گل شل و کمی فشار به هم بچسبانند.
۱۱. بعد از اتمام کار، تمامی سطح کار را با اسفنج و گل شل یک دست و صاف کنند.
۱۲. می‌توانند به روش‌های گوناگون و با استفاده از اشیای مختلف جمع آوری شده، روی شیء گلی نقوش مختلفی ایجاد کرده و بدین وسیله آن را تزئین کنند.
۱۳. گل باقی مانده را جمع آوری کرده و در پلاستیک یا ظرف پلاستیکی در بسته یی قرار دهند.
۱۴. بعد از پایان کار، ظرف‌های آب را بشویند و در جای مناسب قرار دهند.
۱۵. شیء گلی ساخته شده را پس از خشک شدن در جعبه یی محکم، در لابلای کاغذهای نرم پارچه -پارچه شده نگهداری کنند.
۱۶. پس از پایان کار با گل، دست‌های خود را با آب و صابون بشویند.
۱۷. لباس کار خود را بکشند و در جای مناسب قرار دهند.
۱۸. شاگردان می‌توانند آثار خود را بعد از خشک شدن، رنگ آمیزی کنند، برای این کار، می‌توان از رنگهایی که پوشش بیش تر دارند و استفاده از آن آسان تر است استفاده شود. هنگام رنگ آمیزی متناسب به سطح مورد نظر، می‌توان از مویک نقاشی کوچک یا بزرگ استفاده کرد. برای پوشاندن سطوح بزرگتر یا رنگ آمیزی کامل، باید از مویک بزرگتر استفاده شود. پس از پایان کار، می‌توان روی شیء رنگ آمیزی شده را با ورنس یا روغن جلا دار پوشاند تا رنگ آن از بین نرود.

۴-۲- آشنایی با تاریخ هنر

فرهنگ عامل تعیین کننده هویت هر ملت است. آشنایی با عوامل تاریخی که در شکل گیری فرهنگ هر کشور تأثیر داشته بیان ارزش و اهمیت فرهنگ و هنر «از گذشته تا به حال» در سر نوشت ملت‌ها، از ضرورت‌های آموزشی نسل جدید است.

از این نکته نظر تاریخ هنر جزء مهمی از تاریخ هر کشور است که زمینه تحولات فکری و بنیان گذار تغییرات اساسی ملت‌ها را در طول تاریخ نشان می‌دهد. در طول تاریخ اساس‌های فکری و فرهنگی ملت‌های بزرگ، اقوام مهاجم و ستیزه جو را که قصد تسلط بر سر زمین آنها را داشتند تحت تأثیر قرارداد و کار عملی آنان را از کشتار و ویرانی به سمت آبادانی و ایجاد آثار هنری ارزشمند تغییر داد. از این نگاه آشنایی با قدامت و ارزش فرهنگ و هنر هر کشور و حرکت در جهت شناخت، حفظ و نگهداری، احیا، ترویج و تولید آثار فرهنگی و هنری، عامل انکشاف ملت‌هاست. بنابر این بررسی اجمالی تاریخ هنر افغانستان و جهان در این دوره تحصیلی که زمان شکل گیری شخصیت نو جوانان است، اهمیت زیادی دارد، نوجوانانی که با تاریخ، فرهنگ و هنر سر زمین خود آشنایی کامل داشته باشند، هرگز دچار خود باختگی فرهنگی نخواهند شد و زیر بار نفوذ تهاجمات فرهنگی بیگانگان قرار نخواهند گرفت.

بر اساس این دید گاه بخش تاریخ هنر به موازات آموزش‌های هنری در دوره متوسطه طراحی و در نظر گرفته شده است تا شاگردان بیاموزند که میراث هنری، ارزش تاریخی و فرهنگی زیادی برای کشور دارد و در حفظ و نگهداری آن کوشش کنند.

شاگردان در صنف هفتم با تاریخ هنر افغانستان پیش از اسلام آشنا شده اند. در زمینه تاریخ هنر جهان با هنر دوره سنگ (هنر پیش از تاریخ) و هنر بین النهرین، ایران و مصر هنر هند، چین و جاپان باستان، هنر یونان و روم باستان (هنر دوره تاریخی) و هنر مسیحیت (هنر دینی) آشنا شده اند. اغلب نمونه‌های معرفی شده از هنر پیش از تاریخ، هنر دوره تاریخی و هنر دینی مربوط به نقاشی‌ها، نقش‌ها برجسته و هیكل‌های ذهنی است، که در طول تاریخ ساخته شده اند. در این میان فقط هنر یونان باستان و هنر روم باستان هنری واقع گراست که آثاری به تقلید از طبیعت در نقاشی دیواری و هیكل تراشی ساخته است. در این دوره‌های تاریخی باسیر آثار هنری از ساده ترین وسایل و نقاشی‌ها تا نقاشی‌های پیچیده و هیكل‌های کلان آشنا می‌شویم.

در درس ۳ صنف هفتم این سیر تاریخی آثار هنر جهان در کشفیات باستان شناسی (مانند هیكل‌های کوچک) و آثار باقی مانده در افغانستان (مانند هیكل‌های بامیان) هم دیده می‌شود.

آخرین درس تاریخ هنر صنف هفتم که به هنر مسیحیت اختصاص دارد، تلاش هنرمندان مسیحی را برای پیدا کردن قالب‌های مناسب هنر دینی نشان می‌دهد. در صنف هشتم مبحث تاریخ هنر به دوره اسلامی و معرفی انواع هنرهای اسلامی اختصاص دارد. هنر مندان مسلمان در جغرافیای گسترده سر زمین‌های اسلامی، هنری را پدید آوردند که از نظر شکل و محتوا دارای وحدت است.

۲- پلان راهنمای تدریس

پلان راهنمای تدریس: اهداف آموزشی، روش‌های تدریسی، لوازم ضروری تدریس و شیوه ارزیابی درس را بیان می‌کند. در آخر، فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی) و فعالیت‌های آموزش شاگردان را نشان می‌دهد. برای آشنایی بیش تر معلمان با تدریس هنر و اجرای فعالیت‌های هنری شاگردان در صنف هشتم از پلان راهنمای تدریس از درس (اول الی درس بیستم) توضیحات ارائه می‌شود.

پلان راهنمای تدریس مضمون هنر درس - ۱ (نقاشی با لکه‌های سیاهی)
 زمان تدریس: (یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه)

عناوین مطالب		شرح مطالب
۱- عنوان درس		نقاشی بالک‌های سیاهی
۲- اهداف آموزشی		از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:
• دانشی		۱- آشنایی به نوع تصویر یابی از لکه‌های سیاهی بالای صفحه کاغذ.
• مهارتی		۲- آشنایی با خطوط که توسط آن در لکه‌ها سیاهی شکلی را بسازد.
• ذهنیتی		۳- علاقه مندی و درک شاگردان با نقاشی لکه‌های سیاهی.
۳- روش‌های تدریس		کار عملی، توضیحی، فردی و گروهی.
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس		بوئل رنگ، قلم پنسل، پنسل پاک، پنسل تراش، کاغذ نقاشی قلم مو یک نقاشی.
۵- شیوه ارزیابی		پرسش، پاسخ درجه‌های تقدیر (اعلی، عالی، خوب، متوسط).
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف		فعالیت مقدماتی:
		بعد از سلام و احوال پرسشی با شاگردان و همچنان پرسش و پاسخ در رابط به نقاشی با لکه‌ها سیاهی.
		زمان به دقیقه ۵
		ایجاد انگیزه:
		سؤالات انگیزه یی:
		۱- از لکه سیاهی چطور تصویر یابی می‌کنید؟
		۵ دقیقه

مدت زمان	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۱-۶- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	<p>۱- شاگردان تجربه نقاشی خویش را با لکه‌های سیاهی در روی صفحات کتابچه‌های شان عملاً تجربه کنند.</p> <p>۲- و لکه‌های سیاهی را با قلم پנסل شکل دهند در صورت ضرورت از معلم پرسان نمایند.</p> <p>۳- شاگردان کارهای تکمیل شده خود را به یکدیگر نشان دهند.</p>	<p>۱- معلم کار و فعالیت شاگردان را به دقت ملاحظه کرده و پرسش آنها را در رابطه به درس پاسخ گفته در کار شان آنها را تشویق کند.</p> <p>۲- معلم کارهای نقاشی شاگردان را جمع آوری نماید.</p> <p>۳- کارها و نقاشی تکمیل شده آنها را بدقت ملاحظه و آن را ارزیابی کند.</p>
<p style="text-align: center;">معلومات اضافی برای معلم</p> <p>شبه این فعالیت در صنف هفتم به شاگردان ارائه شده است. در صنف هفتم هر یک از شاگردان پاره خط‌های گوناگون را به صورت نقاشی کامل در آورده اند. هر دو این فعالیت‌ها نوعی تصویربازی است زیرا موضوع نقاشی از ابتدا مشخص نیست و شاگردان باید با استفاده از خط یا لکه‌های اولیه شکل آشنایی را نقاشی کنند. در صنف هشتم شاگردان به لکه‌های سیاهی نگاه می‌کنند و می‌بینند هر کدام شبیه چه شکل آشنا است و یا با کمک خطوطی که اضافه می‌کنند لکه‌های را به صورت شکل دلخواه کامل می‌نمایند.</p> <p>شاگردان را راهنمایی کنید که لکه‌های زیاد ایجاد کنند تا راحت تر بتوانند تصویربازی کنند. هر چه تعداد لکه‌ها بیشتر باشد، امکان پیدا کردن شکل‌های آشنا بیشتر می‌شود. از آنها بخواهید که هر لکه سیاهی را از جهات مختلف ببینند تا از یک زاویه شکل آشنایی را تشخیص دهند و با پנסل آنرا کامل کنند. شاگردانی را که لکه‌های بیشتری را تکمیل کرده اند بسیار تشویق کنید. هر قدر مفکوره‌های ذهنی آنها مبتکرانه تر باشد و شکل‌های را که کامل کرده اند جالب تر باشد آنها را بیشتر تشویق کنید.</p>		
<p style="text-align: right;">کارخانه گی برای شاگردان:</p> <p>مطابق دروس کتاب درسی وظیفه خانه گی را برای شاگردان در نظر داشته باشید.</p>		

پلان راهنمای تدریس مضمون هنر درس - ۲ (آشنایی با تاریخ هنر افغانستان دوره اسلامی)
 زمان تدریس: (یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه)

عناوین مطالب		شرح مطالب
۱- عنوان درس		آشنایی به تاریخ هنر افغانستان (دوره اسلامی)
۲- اهداف آموزشی		از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:
• دانشی		۱- آشنایی شاگردان با تاریخ هنر افغانستان بخصوص (دوره اسلامی).
• مهارتی		۲- آشنایی با دوره انکشاف آثار هنری تمدن اسلامی افغانستان.
• ذهنیتی		۳- درک رنگهای که در دوره اسلامی در افغانستان به کاربرده شده است.
۳- روش‌های تدریس		روش‌های پرسشی و پاسخ، توضیحی، مباحثه گروهی.
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس		کتاب درسی، قلم، کاغذ.
۵- شیوه ارزیابی		تحریری، تقریری، بازنگری خودی، درجه‌های تقدیر.
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف		فعالیت مقدماتی:
		بعد از سلام و احوال پرسی، آگاهی، از آماده گی‌های شاگردان به درس جدید.
		زمان به دقیقه ۵
		ایجاد انگیزه:
		سؤالات انگیزه یی: آیا یک تصویر این درس را به ذهن سپرده می‌توانید یک گوشه آن را نقاشی کرده می‌توانید؟
		۵ دقیقه

مدت زمان	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۱-۶- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵	<p>۱- شاگردان بحث جالب تاریخ هنر افغانستان را دقیقاً بخصوص در دوره اسلامی بیاموزند. و نکات مهم آنرا یادداشت نمایند.</p> <p>۲- شاگردان ویژه‌گی‌های هنر اسلامی را در تصویر کتاب به دقت نگاه کرده و هر یک از تصاویر آنرا مطابق اصل آن نقاشی نمایند.</p>	<p>۱- معلم بحث تاریخ هنر افغانستان بخصوص دوره اسلامی را تشریح کند.</p> <p>۲- معلم ویژه‌گی‌های هنر اسلامی را از روی تصویر کتاب تحت عنوان (دوره اسلامی) به شاگردان معرفی و توضیح نماید.</p> <p>۳- آموزش شاگردان را مورد ارزیابی قرار دهید نتیجه آن را ثبت کنید.</p>
<p style="text-align: center;">معلومات اضافی برای معلم</p> <p>این درس به معرفی آثار هنری دوره اسلامی افغانستان اختصاص دارد و دوره انکشاف آثار هنری تمدن اسلامی را در کشور ما بیان می‌کند، برای تدریس این درس بهتر است ابتدا درس ۹، ۱۱، ۱۳ و ۱۵ مطالعه شود تا با مفاهیم هنر اسلامی آشنایی حاصل گردد.</p> <p>به این ترتیب مطالب درس دوم با کیفیت بهتری ارائه می‌گردد. به طور کلی درس ۲ به معرفی آثاری می‌پردازد که در دوره تمدن اسلامی افغانستان ساخته شده و از قوانین حکومت اسلامی پیروی می‌کند. باید ارتباط این آثار با نمونه‌های مختلف دیگر سرزمینهای اسلامی برای شاگردان روشن شود و توضیح داده شود که خوش نویسی، معماری و صنایع دستی این سرزمین‌ها دارای ریشه‌های مشترک است. ویژه‌گی‌های هنری خاص هر کشور در جزئیات و تزیینات آثار هنری مشاهده می‌شود. چنان که در درس معماری اسلامی در مورد انواع منار، محراب و منبر بیان شده است، در زمینه صنایع دستی هم این ویژه‌گی وجود دارد و حتی در شهرهای مختلف یک کشور تنوع در زمینه نقوش یا به کارگیری رنگ‌های خاص مشاهده می‌شود. اما قالب اصلی ساخت و طراحی آثار در همه سرزمین‌ها یکسان است.</p>		

پلان راهنمای تدریس مضمون هنر درس - ۳ (تاپه کاری با مواد طبیعی)
 زمان تدریس: (یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه)

شرح مطالب		عناوین مطالب
تاپه کاری با مواد طبیعی		۱- عنوان درس
از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: ۱- آشنایی با انواع تاپه کاری توسط مواد طبیعی و مصنوعی. ۲- آشنایی با طریقه‌های تاپه کاری ساده. ۳- اهمیت چاپ و یا انواع تاپه‌ها و طرز استفاده از آنها.		۲- اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • (دانشی) • مهارتی • ذهنیتی)
روش‌های عملی، پرسش و پاسخ، توضیحی، مشاهده.		۳- روش‌های تدریس
رنگ، کاغذ مقوا، قلم پنسل، مواد ساده طبیعی و مصنوعی.		۴- سامان و لوازم ضروری تدریس
ارزیابی کار عملی، ملاحظه، مهارت‌های ارتباطی درجه‌های تقدیر عالی، عالی، خوب، متوسط و ضعیف.		۵- شیوه ارزیابی
زمان به دقیقه ۵	فعالیت مقدماتی: بعد از سلام و احوال پرسی از شاگردان؛ در مورد درس جدید پرسید.	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف
۵ دقیقه	ایجاد انگیزه: سؤالات انگیزه یی: ۱- چرا از تاپه کاری استفاده می‌کنید؟ ۲- از تاپه کاری در کدام جاها استفاده می‌کنید؟	

مدت زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۱-۶- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	۱- شاگردان مواد طبیعی را با خود بیاورند. ۲- شاگردان در گروپهای شان کار را آغاز نمایند. ۳- شاگردان کارهای خود را انجام داده و نظافت را در آن مراعات نمایند.	۱- معلم مواد و وسایل مورد ضرورت را در تاپه کاری قبلاً دستور داده تا شاگردان برای آماده ساختن مواد فوق‌الذکر تیاری داشته باشند. ۲- معلم تاپه کاری‌های انجام شده شاگردان را از نزد شان جمع آوری نموده به نمایش بگذارد. ۳- کار هر گروپ را ارزیابی کرده مورد تقدیر قرار دهد.
<p style="text-align: center;">معلومات اضافی برای معلم</p> <p>شاگردان در صنف هفتم تاپه کاری با انگشت را تجربه کرده اند، دراین درس علاوه بر ایجاد تاپه‌های رنگی با انگشت، هر یک از تاپه‌ها را به شکل دلخواه تکمیل کرده اند (تصویریابی). در فعالیت دیگری آنها موضوع دلخواه خود را با تاپه کاری انگشتی رنگ آمیزی کرده اند (تصویرسازی). باتوجه به این تجربیات، در صنف هشتم، تاپه کاری با مواد طبیعی ارائه شده است. ابتدا شاگردان به جمع آوری مواد طبیعی که بتواند با آنها تاپه‌های زیبا ایجاد کنند، می‌پردازند. یاد آوری کنید که برای تاپه کاری از بعضی مواد طبیعی، باید آنها را برش دهند. مثلاً زردک را اگر به صورت عمودی یا افقی برش دهند و از قسمت‌های مختلف آن تاپه تهیه کنند، نقش‌های جالب تری ایجاد می‌شود. بعضی از مواد طبیعی هم دارای قسمت‌های مختلف هستند و از هر قسمت آنها می‌توان تاپه تهیه کرد. مثلاً پوست جواری یک نوع تاپه ایجاد می‌کند، کاکل آن یک نوع و دانه‌های آن تاپه دیگری به وجود می‌آورد.</p>		

پلان راهنمای تدریس درس ۴- ساختن کارت تبریک و پاکت

زمان تدریس: (دو ساعت درسی)

شرح مطالب		عناوین مطالب
ساختن کارت تبریک و پاکت		۱- عنوان درس
<p>از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:</p> <ul style="list-style-type: none"> - آشنایی با ایام و دیگر اعیاد و مناسبت‌های مذهبی. - آشنایی با انواع کارت‌های تبریکی. - آشنایی با ساختن کارت‌های تبریکی. - شناسایی از روزهای متبرک دینی و ساختن کارت تبریک برای آن. 		۲- اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • دانشی • مهارتی • ذهنیتی
روش‌های پرسش و پاسخ، توضیحی، کار عملی، مشاهده.		۳- روش‌های تدریس
مقوا، کاغذ رنگه، پنبه، قیچی، چسب، مواد تزئینی، خط کش، پنبه پاک.		۴- سامان و لوازم ضروری تدریس
ارزیابی خودی، اعلی، عالی، خوب، متوسط، ضعیف درجه بندی برای ارزیابی ملاحظه، مهارت‌های ارتباطی)		۵- شیوه ارزیابی
زمان به دقیقه ۱۰	فعالیت مقدماتی: بعد از سلام و احوال پرسشی با شاگردان؛ پرسش و پاسخ درباره ایام، اعیاد و مناسبت‌های مبارک و به شکل عملی آغاز کردن کار.	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف
۱۰ دقیقه	ایجاد انگیزه: سوالات انگیزه‌ی: آیا تا به حال به والدین تان کارت تبریکی ساخته اید؟	

مدت زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۶-۱- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۷۰ دقیقه	۱. ابزار و مواد کار خود را آماده کنند. ۲. طرح و روش ساختن کارت تبریک و پاکت را انتخاب کنند. ۳. شاگردان کار عملی را انجام دهد و در نظافت آن بگویند. ۴. کارهای خود را رنگ آمیزی کرده و به نمایش بگذارید.	۱. معلم مکلفیت دارد که یک روز پیش به شاگردان بگوید تا مواد و وسایل مورد ضرورت با خود بیاورد. ۲. به آنها اجازه داده شود تا خودشان تصمیم بگیرند و کارت را طراحی کنند. ۳. روش کار شاگردان را مشاهده کنید کار هر شاگرد را ارزیابی کنید.
<p style="text-align: center;">معلومات اضافی برای معلم</p> <p>این درس روش ساختن کارت و پاکت را به شاگردان آموزش می‌دهد. شاگردان باید بیاموزند که بسیاری اشیائیکه راکه در بازار موجود است و خریداری می‌کنند می‌توانند خودشان بسازند و از آنها استفاده کنند. یکی از ساده ترین ضرورت‌هاییکه که آنها می‌توانند با دست خود بسازند، کارت تبریک و پاکت مخصوص آن است. اغلب کارت‌ها و پاکتها از مقوا و کاغذ ساخته می‌شوند و تهیه آنها برای شاگردان یاد آوری کنید که می‌توانند کارت خود را با رسامی، نقاشی، تاپه کاری، کولاژ، شبکه کاری با کاغذ و هر روش ابتکاری دیگر که به ذهن آنها می‌رسد، تزئین کنند از شعرهای مناسب برای نوشتن کارت استفاده کنند. آنها را در انتخاب اندازه کارت و روش کار، تزئینات مختلف در لبه‌های کارت، روی کارت و داخل کارت، طرح پاکت و تزئین روی پاکت آزاد بگذارید. اگر شاگردی برای تزئین کارت خود از روش ابتکاری که در کتاب درسی نیامده استفاده کرد، او را بسیار تشویق کنید.</p>		

پلان راهنمای تدریس مضمون هنر درس - ۵ (آشنایی با تناسبات، دوری و نزدیکی و ریتم)
 زمان تدریس: (یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه)

عناوین مطالب		شرح مطالب
۱- عنوان درس		آشنایی با تناسبات، دوری و نزدیکی و ریتم
۲- اهداف آموزشی		از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: ۱- آشنایی با تناسب دوری و نزدیکی ریتم در اشکل طبیعت. ۲- در اشکال طبیعت و تناسبات آن علاقه مندی. ۳- درک پرسپکتیو (دوری و نزدیکی) در نقاشی.
۳- روش‌های تدریس		روش‌های کار عملی، پرسش و پاسخ، توضیحی، مشاهده.
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس		قلم پنسل، کاغذکاک، پنسل پاک، کتاب درسی چارت تصویری مربوط به درس. چارت تصویری مربوط به درس مناظر طبیعی.
۵- شیوه ارزیابی		ارزیابی خودی درجه‌های تقدیر، اعلی، عالی، خوب، متوسط، ضعیف ملاحظه، مهارت‌های ارتباطی.
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف		فعالیت مقدماتی: بعد از سلام و احوال پرسشی با شاگردان؛ تنظیم صنف و پرسش و پاسخ در باره درس گذشته و ارتباط آن به درس جدید.
		زمان به دقیقه ۵
		ایجاد انگیزه: سوالات انگیزه‌ی: ۱- آیا در باره دوری و نزدیکی اشیا طبیعت گاهی نزد خود فکر کرده آید؟
		۵ دقیقه

مدت زمان	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۱-۶- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	۱- شاگردان توضیحات همه جانبه معلم را به دقت بشنوند ۲- شاگردان به سؤالات معلم جوابهای درست ارائه بدارند. ۳- شاگردان در وقت نقاشی از روی پدیده‌های طبیعت به کدام مشکلی مواجه شوند از معلم در رابطه به درس کمک بخواهند.	۱- معلم در باره پرسپکتیو یا تناسب دوری و نزدیکی اشیا و پدیده‌های آن از روی کتاب درسی به شاگردان نشان دهد. ۲- معلم در وقت نقاشی کردن طبیعت پرسپکتیو یا دوری و نزدیکی را برای شاگردان عملاً نشان دهد.
<p style="text-align: center;">معلومات اضافی برای معلم</p> <p>همان طور که در صفحات ۱۱ الی ۱۴ گفته شد، با روش‌های مختلف، شاگردان را به مشاهده دقیق و تفکر در باره تناسبات دوری و نزدیکی و ریتم در پدیده‌های طبیعت وا دارید. در صنف از آن‌ها بخواهید درباره مشاهدات خود با هم گفتگو کنند و در باره مشاهده‌های همدیگر نظر خود را بگویند تا به درک صحیحی از مبانی هنرهای تجسمی دست یابند.</p> <p>ریتم هم مربوط به روابط میان خطوط، شکلها، رنگ‌ها، اندازه‌ها و بافت‌ها است. هر نوع تکرار با قاعده ریتم ایجاد می‌کند ریتم‌ها به دو دسته ریتم‌های منظم و ریتم‌های نا منظم تقسیم می‌شوند. اگر فاصله تکرار خطوط، رنگ‌ها یا تغییر اندازه‌ها یکسان باشد ریتم منظم یا یک نواخت ایجاد می‌شود. مانند ریتم منظمی که دردانه‌های جواری دیده می‌شود، ریتم منظم خارها در گیاهان خاردار یا ریتم تخم‌های خربوزه که بسیار منظم است. اگر فاصله میان خطوط، رنگ‌ها یا تغییر اندازه‌ها متنوع باشد ریتم نا منظم به وجود می‌آید. مانند ریتم نا منظم، موج‌هایی که به ساحل دریا می‌آیند، ریتم تنه درختان در یک جنگل که در فواصل مختلف روییده اند.</p>		

پلان راهنمای تدریس درس ۶- نقاشی از منظره
زمان تدریس: (دو ساعت درسی)

عناوین مطالب		شرح مطالب
۱- عنوان درس		نقاشی از منظره
۲- اهداف آموزشی		<p>از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:</p> <p>۱- یک منظره زیبا از طبیعت اطراف خود را با رعایت تناسبات دوری و نزدیکی نقاشی کرده بتوانند.</p> <p>۲- از مناظر زیبای طبیعت محیط خود نقاشی کرده بتوانند.</p> <p>۳- زیبایی‌های مناظر طبیعت را درک کرده بتوانند.</p>
۳- روش‌های تدریس		روش‌های مشاهده، پرسش و پاسخ، توضیحی، مهارت‌های ارتباطی.
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس		کاغذ یا مقوا، پنسل رنگی، رنگ آبی، مویک، ظرف آب و پنسل پاک.
۵- شیوه ارزیابی		ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر (اعلی، عالی، خوب، متوسط وضعیف کار عملی، ملاحظه مهارت‌های ارتباطی)
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف		فعالیت مقدماتی پرسشها:
		بعد از سلام و احوال پرسشی با شاگردان یک منظره زیبا را ببینند و در مورد آن با هم گفتگو نمایند.
		۱۰
		ایجاد انگیزه:
		طرح سؤال: در طبیعت محیط شما کدام جاهای دیدنی وجود دارد؟
		۱۰ دقیقه

مدت زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۱-۶ - فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۷۰ دقیقه	۱- شاگردان به سؤال‌های معلم پاسخ درست دهند. ۲- با توجه به توضیحات معلم، منظره‌یی را برای نقاشی انتخاب کنند. ۳- منظره را اولاً به پینسل سکیچ نمایند و قتیکه مطمئن شدید که غلطی ندارد آنرا رنگ آمیزی نمایند.	۱- معلم در یک منظره تناسبات، دوری و نزدیکی و ریتم، هماهنگی بین رنگ‌های میان عناصر موجود در محیط اطراف از شاگردان سؤال کند. ۲- معلم در باره نقاشی از منظره توضیح دهد. ۳- از شاگردان در مورد درس سؤالها را طرح نمایند.
<p style="text-align: center;">معلومات اضافی برای معلم</p> <p>شاگردان در درس ۵ این صنف با تناسبات، دوری و نزدیکی و ریتم آشنا شده اند و در نقاشی از منظره می‌توانند از آنچه آموخته اند، استفاده کنند. برای نقاشی از منظره شاگردان از صنف خارج می‌شوند، در یک فضای باز، طبیعی و مناسب کار می‌کنند. فضایی که انتخاب می‌شود باید از نظر امنیت مناسب باشد (نزدیک سرک، دره و یا جاهای فراز و نشیب نباشد) و معلم بتواند همه شاگردان را تحت نظر داشته باشد. هر یک شاگرد می‌تواند از زاویه دلخواه به نقاشی بپردازد و هر بخش از منظره را که دوست دارد همان طور که در کتاب درسی نوشته شد هنگام نقاشی از منظره بهتر است ابتدا قسمت بزرگتر شکل در صفحه کاغذ نقاشی و جاسازی شود و سپس شکل‌های دیگر به آن اضافه گردد.</p> <p>به این ترتیب شاگردان باید آنچه را می‌بینند به تناسب کاغذ کوچک کنند و در صفحه جا دهند. بسیاری از جزئیات (مانند تعداد برگ‌های یک درخت) را می‌توان حذف کرد، اما آن چه نقاشی می‌شود باید با دقت رسم شود. با بزرگ و کوچک رسم کشیدن، آنچه دیده می‌شود می‌توان دوری و نزدیکی اجسام یا موجودات را در نقاشی نشان داد. باید به ریتم قرار گیری درختان، خانه‌های روی کوه‌ها، پایه‌های چراغ برق، گوسفندان در حال چریدن یا هر چه در منظره دیده می‌شود، توجه کنند و آن را در نقاشی خود ترسیم کنند. هنگام رنگ آمیزی به شاگردان یاد آوری کنید که علاوه بر رنگ‌هایی که می‌بینند، می‌توانند از رنگ‌های ذهنی هم در نقاشی خود استفاده کنند. شاگردانی را که منظره وسیع تری را در نقاشی خود نشان داده اند، بیشتر تشویق کنید. اگر در نمایش دوری و نزدیکی موفق بوده اند، به خصوص اگر با قراردادن دو شکل روی هم دوری و نزدیکی آن‌ها را نمایش داده اند، بسیار تشویق کنید. شاگردانی را که هنگام رنگ آمیزی از رنگ‌های بیشتری استفاده کرده اند، بیشتر تشویق نمایید</p>		

پلان راهنمای تدریس مضمون هنر درس - ۷ (نقاشی ذهنی از جشن‌ها و بازی‌های ملی)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه)

شرح مطالب		عناوین مطالب
نقاشی ذهنی از جشن‌ها و بازی‌های ملی		۱- عنوان درس
<p>از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:</p> <p>۱- آشنایی به رسوم و عینات مردم در برگزاری جشن‌ها و بازی‌های ملی.</p> <p>۲- علاقه مندی شاگردان به جشن‌ها و بازی‌های ملی.</p> <p>۳- اهمیت و درک موضوعات خاص ملی برای ایجاد نقاشی‌های ذهنی و فکری.</p>		<p>۲- اهداف آموزشی</p> <ul style="list-style-type: none"> • (دانشی) • مهارتی • ذهنیتی)
روش‌های کار عملی، پرسش و پاسخ، توضیحی، مشاهده‌ی نمایشی.		۳- روش‌های تدریس
رنگ آبی، قلم مو یک نقاشی، قلم پینسل، پینسل پاک، قلم تراش، ظروف آب.		۴- سامان و لوازم ضروری تدریس
ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر، اعلی، عالی، خوب، متوسط و ضعیف ملاحظه، مهارت‌های ارتباطی.		۵- شیوه ارزیابی
زمان به دقیقه ۵	<p>فعالیت مقدماتی:</p> <p>بعد از سلام و احوال پرسشی با شاگردان؛ تنظیم صنف پرسش و پاسخ در مورد درس مربوط مشاهده دقیق از تصاویر درس.</p>	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف
۵ دقیقه	<p>ایجاد انگیزه:</p> <p>سؤالات انگیزه‌ی:</p> <p>۱- کدام صحنه‌های از جشن‌ها و بازی‌های ملی تان را خوش دارید؟</p>	

مدت زمان	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۶-۱- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	<p>۱- شاگردان توضیحات معلم را بدقت تمام بشنوند و بالای آن خوب فکر کرده از ذهن خود هر کدام توسط پنسل یک موضوع را نقاشی نمایند.</p> <p>۲- شاگردان در گروپهای شان بالای موضوع درس گفتگو نمایند و نتیجه را به نماینده گروپ‌ها به دیگران شریک سازند.</p> <p>۳- نقاشی‌های موضوعات مختلف ذهنی ای که آنها نقاشی نموده اند بعد از تکمیل آن را رنگ آمیزی نمایند.</p>	<p>۱- معلم در باره رسوم و عینیات کشور عزیز (بخصوص مراسم تاریخی آن) توضیحات داده شاگردان را برای فکر کردن در باره انتخاب موضوع ذهنی تشویق کنند.</p> <p>۲- معلم در حصه فکر کردن بر موضوعات مختلف در ایجاد نقاشی ذهنی با شاگردان به خصوص در نقاشی روزهای ملی همکاری نمایند.</p> <p>۳- نقاشی‌های ذهنی شاگردان را مورد ارزیابی قرار داده نتیجه کار آنها را نزد خود ثبت نمایند.</p>
<p style="text-align: center;">معلومات اضافی برای معلم</p> <p>پس از تجربه نقاشی از طبیعت (نقاشی از منظره) به شاگردان کمک کنید تا تصاویر ذهنی خود را نقاشی کنند. در این درس شاگردان با جشن‌ها و بازی‌های ملی کشور خود آشنا می‌شوند. انتخاب موضوع با نظر اکثریت شاگردان و تأیید معلم صورت می‌گیرد. معلم می‌تواند از شاگردان در مورد جشن‌های ملی سؤال کند و بپرسد که کدام یک از این جشن‌ها برای آن‌ها جالب تر است. سپس در مورد یکی از جشن‌ها برای نقاشی با هم توافق کنند. مناسبت و جزییات این جشن و چگونگی اجرای آن را میان شاگردان به گفت و شنود بگذارید سپس از آن‌ها بخواهید که زیباترین صحنه این جشن را از ذهن خود نقاشی کنند. این فعالیت را می‌توان برای بازی‌های ملی هم انجام داد، اگر شاگردان به یکی از بازی‌های ملی علاقه خاصی دارند، می‌توانند در مورد این بازی گفت و شنود کنند و هر یکی از شاگردان صحنه دلخواه خود را رسامی و رنگ آمیزی کنند. در هر دو فعالیت، انتخاب موضوع و گفت و شنود در مورد آن حدود ده دقیقه طول می‌کشد و بقیه ساعت به نقاشی موضوع اختصاص می‌یابد. در انتها نقاشی‌ها به نمایش گذاشته می‌شود تا همه کار همدیگر را ببینند. ابتدا همه شاگردان را تشویق کنید پس در مورد تنوع نقاشی‌ها و دیدهای متفاوتی که در نمایش یک موضوع به کار رفته است صحبت کنید. هر یکی از شاگردان که صحنه مهم تری را انتخاب کرده و تجسم بهتری از موضوع داشته بیشتر تشویق کنید. پر کردن صفحه با اجزای مختلف، نمایش دقیق موضوع و نمایش حالت و حرکت موجودات. استفاده از تعداد رنگ بیشتر و هماهنگی میان رنگ‌ها نکاتی هستند که می‌توانید بر آنها تأکید کنید و شاگردان را تشویق نمایید.</p>		

پلان راهنمای تدریس مضمون هنر درس - ۸ (حجم سازی با کاغذهای چمלק)
 زمان تدریس: (یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه)

عناوین مطالب		شرح مطالب
۱- عنوان درس		حجم سازی با کاغذهای چمלק
۲-اهداف آموزشی		از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: • (دانشی • مهارتی • ذهنیتی)
۳- روش‌های تدریس		روش‌های کار عملی، پرسش و پاسخ، توضیحی، مشاهده نمایشی.
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس		کاغذرنگه، قیچی، چوب‌های باریک، نگین، گل و برگ‌ها سکاستیپ و سرش.
۵- شیوه ارزیابی		ارزیابی خودی درجه‌های تقدیر اعلی، عالی، خوب، متوسط و ضعیف.
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف		فعالیت مقدماتی: بعد از سلام و احوال پرسشی با شاگردان؛ تنظیم صنف پرسش و پاسخ در باره درس حجم سازی با کاغذ چمלק. زمان به دقیقه ۵
		ایجاد انگیزه: سوالات انگیزه‌ی: شما از مواد باطله یک بار مصرف چه چیزی را از آن استفاده کرده می‌توانید؟ ۵ دقیقه

مدت زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۱-۶ - فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	<p>۱- شاگردان مکلف است که لوازمیکه به این درس ضرورت است با خود بیاورند.</p> <p>۲- توضیحات معلم را در نظر گرفته کار عملی را آغاز نمایند.</p> <p>۳- بعد از تکمیل کردن حجم آنرا در صنف به نمایش بگذارند.</p>	<p>۱- معلم به شاگردان قبل از درس تفهیم نماید تا مواد و وسایل که ضرورت این درس است با خود بیاورد.</p> <p>۲- معلم شاگردان را در انتخاب حجم آزادی بدهد و بگذارند که خود شان طبق دلخواه خود یک حجم را انتخاب نمایند.</p> <p>۳- در اخیر ساعت درسی کارهای شانرا مورد ارزیابی قراردهد.</p>

معلومات اضافی برای معلم

این درس حجم سازی را با کاغذهای چمک آموزش می‌دهد. شاگردان می‌آموزند که می‌توانند با اشیای باطله آثار زیبایی به وجود آورند. با کاغذهای باطله می‌توان کارهای زیادی انجام داد؛ یک روش ساده، استفاده از آنها برای ساختن حجم دلخواه، کاغذ چمک است. کاغذهای باطله که پس از فشار دادن به صورت چمک به میان می‌آیند، هر یک شکل جدیدی می‌یابند. شاگردان پس از چمک کردن کاغذ باید با دقت به آن نگاه کنند و ببینند که هر یک شبیه کدام شکل آشنا هستند؛ سپس با اضافه کردن جزییات به آن، شکل را کامل کنند. بنابر این، این درس به شکل سازی اختصاص دارد و مانند فعالیت‌های تصویرسازی در نقاشی است (در تصویرسازی شکل‌ها رسامی می‌شوند و در شکل سازی آن‌ها به صورت حجم ساخته می‌شوند). شاگردان می‌توانند با مواد طبیعی (مانند شاخه، برگ، پر پرنده گان) و مواد مصنوعی (مانند مهره، نگین، دکمه) جزییات حجم خود را تکمیل کنند و علاوه بر آنها با استفاده از رنگ‌های متنوع می‌توانند کارهای تکمیل شده خود را رنگ آمیزی نمایند یا با کاغذ و مقوای رنگی قسمت‌های به آن اضافه کنند تا حجم شان تکمیل شود. اگر بعضی از شاگردان چند کاغذ چمک را به هم چسپانند و شکل‌های زیبایی به وجود آورند آنها را بیشتر تشویق کنید. اگر شاگردان برای تکمیل کار خود از مواد ابتکاری استفاده کرد زیادت‌ر مورد تشویق قرارگیرند.

پلان راهنمای تدریس مضمون هنر درس - ۹ (آشنایی با هنر اسلامی)
 زمان تدریس: (یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه)

عناوین مطالب		شرح مطالب
۱- عنوان درس		آشنایی با هنر اسلامی
۲-اهداف آموزشی		از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:
<ul style="list-style-type: none"> • دانشی • مهارتی • ذهنیتی 		۱- آشنایی با ویژه گی‌های هنرهای اسلامی.
		۲- آشنایی با شیوه ساخت و زیبایی تزیینات شهرکارهای هنرهای اسلامی.
		۳- آشنایی با انواع تزیینات نمونه‌های مختلف آثار اسلامی.
		۴- درک شیوه‌های تزیینی در ساخت بناها و شهرکارهای هنر اسلامی.
۳- روش‌های تدریس		مشاهده، پرسش و پاسخ، توضیحی عملی، نمایشی.
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس		قلم، تصاویر کتاب درسی، تصاویر مشابه به آن، چارت‌های تصویری.
۵- شیوه ارزیابی		تحریری و تقریری، ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر اعلی، عالی، خوب، متوسط و ضعیف.
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف		فعالیت مقدماتی:
		بعد از سلام و احوال پرسشی با شاگردان تنظیم صنف و ارزیابی درس گذشته با چند سؤال انجام شود.
		زمان به دقیقه ۵ دقیق
		ایجاد انگیزه:
		سؤالات انگیزه یی: آیا در باره هنر اسلامی و شهرکاری‌های آن در کشور خود و دیگر کشورها چیزی شنیده آید؟
		۵ دقیقه

مدت زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۱-۶- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	۱- به توضیحات معلم دقیقاً بشنوند. ۲- نکات مهم را در کتابچه‌های تان یاد داشت کنید. ۳- به گروه‌های خود در مورد هنرهای اسلامی گفتگو کنید و نتیجه آنرا به دیگران بگویند.	۱- معلم در باره هنر اسلامی در کشور ما و دیگر کشورهای اسلامی از روی کتاب درسی به شاگردان توضیحات دهد. ۲- نکات مهم درس را در روی تخته صنف نوشته کنید. ۳- فعالیت‌های یادگیری شاگردان را ثبت کرده آن را ارزیابی نماید.
<p style="text-align: center;">معلومات اضافی برای معلم</p> <p>در درس نهم خصوصیات اصلی هنر اسلامی بیان شده است. در این درس چگونگی شکل گیری هنر در سرزمین‌های اسلامی و معنی و مفهوم آثار دوره اسلامی به طور کلی توضیح داده شده است. نمونه‌های از آثار کشورهای مسلمان در این درس ارائه شده تا نقاط مشترک آنها بهتر نمایان شود.</p> <p>از این نظر تاریخ هنر جزء مهمی از تاریخ هر کشور است که زمینه ساز تحولات فکری و بنیاد تغییرات اساسی ملت‌ها در طول تاریخ بوده است. در طول تاریخ اساس فکری و فرهنگی ملت‌های بزرگ، اقوام مهاجم و ستیزه جو را که قصد تسلط بر سرزمین آنها را داشته اند تحت تأثیر قرارداد و کار عملی آنان را از کشتار و ویرانی به سمت آبادانی و ایجاد آثار هنری ارزشمند تغییر داد. از این نگاه آشنایی با قدامت و ارزش فرهنگ و هنر هر کشور و حرکت در جهت شناخت، حفظ و نگهداری، احیا، ترویج و تولید آثار فرهنگی و هنری، عامل انکشاف ملت‌هاست. بنابر این بررسی اجمالی تاریخ هنر افغانستان و جهان در این دوره تحصیلی که زمان شکل گیری شخصیت نو جوانان است، اهمیت زیادی دارد، نوجوانانی که با تاریخ، فرهنگ و هنر سرزمین خود آشنایی کامل داشته باشند، هرگز دچار خود باختگی فرهنگی نخواهند شد و زیر تأثیر نفوذ تهاجمات فرهنگی بیگانگان قرار نخواهند گرفت.</p> <p>براساس این دید گاه بخش تاریخ هنر به موازات آموزش‌های هنری در دوره متوسطه طراحی و در نظر گرفته شده است تا شاگردان بیاموزند که میراث‌های هنری، ارزش تاریخی و فرهنگی زیادی برای کشور دارد و در حفظ و نگهداری آن کوشش کنند.</p>		

پلان راهنمای تدریس درس ۱۰- کاپی از دیزاین‌های اسلامی
زمان تدریس: (دو ساعت درسی ۹۰ دقیقه)

شرح مطالب		عناوین مطالب
کاپی از دیزاین‌های اسلامی		۱- عنوان درس
<p>از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:</p> <ul style="list-style-type: none"> - آشنایی بیشتر با دیزاین‌های اسلامی (تکرار نقوش، تقارن و هماهنگی رنگ‌ها). - ارزش کاغذ ترس در کاپی کردن. - درک از شیوه کاپی برداری از یک نقش. 		۲- اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • (دانشی) • مهارتی • ذهنیتی)
مشاهده، پرسش و پاسخ، توضیحی، کار عملی.		۳- روش‌های تدریس
کاغذ ترس (شفاف)، تخته طراحی، سکاچتپ، پنسل، رنگ آبی، مویک نقاشی ظرف آب.		۴- سامان و لوازم ضروری تدریس
ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر (اعلی، عالی، خوب، متوسط و ضعیف کار عملی ملاحظه، مهارت‌های ارتباطی)		۵- شیوه ارزیابی
زمان به دقیقه	فعالیت مقدماتی:	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف
۱۰	بعد از سلام و احوال پرسشی با شاگردان؛ و تنظیم صنف پرسش و پاسخ در باره درس گذشته و مرتبط به درس جدید (دیزاین‌های اسلامی).	
۱۰	ایجاد انگیزه: طرح سؤال: یک دیزاین اسلامی را چگونه کاپی می‌نمایید؟	

مدت زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۱-۶ - فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۷۰ دقیقه	۱- ابزار و مواد خود را آماده کنند. ۲- طرح مورد نظر را روی میز یا تخته طراحی نصب کنند. ۳- کاغذ ترس اندازه شده دیزاین را روی آن بگذارند و چهار گوشه آن را با سکاچتیب محکم کنند. ۴- خطوط دیزاین از عقب کاغذ ترس معلوم می‌شود و پس با دقت خطوط دیزاین را روی صفحه کاغذ ترس توسط پنسل کاپی کنند. ۵- کاغذ ترس را از طرح اولیه جدا کنند. آن را دور دهند و دوباره با پنسل تمام خطوط را ترسیم کنند تا دیزاین‌ها به عقب کاغذ ترس منتقل شود.	۱- نمونه‌های تهیه شده از دیزاین‌های اسلامی را به همه شاگردان نشان دهید. ۲- کاغذ ترس و روش کاپی برداری را برای شاگردان توضیح دهید. ۳- شاگردان را برای چسپاندن دیزاین و ترس و تهیه کاپی راهنمایی کنید. ۴- شاگردان را برای رنگ آمیزی دیزاین کاپی شده راهنمایی کنید. کارهای تکمیل شده شاگردان را مورد ارزیابی قرار دهید.
<p style="text-align: center;">معلومات اضافی برای معلم</p> <p>این درس‌ها مربوط به کاپی از نقوش و خطوط اسلامی است. این فعالیت‌ها علاوه بر فعالیت‌های تصویریابی و تصویرسازی در مجموعی از کارهای نقاشی ارائه شده است تا شاگردان به این طرح‌ها بیشتر آشنا شوند و با کاپی از آنها به روش ترکیب عناصر یا الفبای تصویر در یک اثر هنری پی برند. بنابر این در این فعالیت فقط تقلید از نمونه اثر هنری مطرح نیست بلکه شاگردان، هماهنگی میان خطوط، شکل‌ها و رنگ‌ها، روش ایجاد تناسبات زیبا میان آنها و به وجود آوردن ریتم‌های متنوع را می‌آموزند. تأکید معلم بر این ویژه گی‌ها باعث می‌شود که شاگردان فقط به دنبال تهیه یک کاپی نباشند بلکه هنگام کار، روابط میان عناصر را بررسی کنند. شاگردان می‌توانند با رسامی هر قسمت کار روابط میان خطوط و شکل‌ها را بررسی و در مورد آنها صحبت کنند. هنگام رنگ آمیزی به تأثیر رنگ‌ها و حالتی که در کار ایجاد می‌کنند توجه کنند و در مورد آنها گفت و شنود بهتر است. نمونه‌هایی که برای کاپی کردن به کار رود از آثار اصیل و نمونه‌های اساتید درجه اول انتخاب شود تا شاگردان هنگام کار چیزهایی بیشتری بیاموزند.</p>		

پلان راهنمای تدریس درس ۱۱- (آشنایی به هنر خوش نویسی اسلامی)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه)

شرح مطالب		عناوین مطالب
آشنایی به هنر خوش نویسی اسلامی		۱- عنوان درس
<p>از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:</p> <p>۱- آشنایی به زیبایی‌های خط.</p> <p>۲- علاقه مندی به زیبایی‌های حسن خط.</p> <p>۳- درک کردن یک خط زیبا.</p>		<p>۲- اهداف آموزشی</p> <ul style="list-style-type: none"> • (دانشی) • مهارتی • ذهنیتی
روش مشاهده، سؤال و جواب، توضیحی، واحدکار نمایشی.		۳- روش‌های تدریس
دوات رنگ سیاهی، قلم نی، کاغذ لشم، لایقه کاغذ ضخیم جلادار.		۴- سامان و لوازم ضروری تدریس
ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر (اعلی، عالی، خوب، متوسط و ضعیف ملاحظه، مهارت‌های ارتباطی)		۵- شیوه ارزیابی
زمان به دقیقه	فعالیت مقدماتی:	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف
۵	<p>بعد از سلام و احوال پرسشی با شاگردان؛ تنظیم صنف پرسش و پاسخ: مشاهده یک حسن خط زیبا و گفت و شنود در مورد نازک‌های خط زیبا.</p>	
۵ دقیقه	<p>ایجاد انگیزه:</p> <p>طرح سؤال:</p> <p>چند نوع خط را می‌شناسید؟</p> <p>چه نوع خط را برای نوشتن انتخاب می‌کنید؟</p>	

مدت زمان	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۱-۶- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ به دقیقه	۱- شاگردان به پرسش‌های معلم جواب دهند. ۲- سخنان معلم را شاگردان به دقت بشنوند ۳- توسط قلم نی و سیاهی یک خط را مشق کنند. ۴- شاگردان خط‌های شانرا به نمایش بگذارند.	۱- معلم در مورد خط و ترکیب حروف بپرسد. ۲- معلم در مورد حسن خط و ترکیب‌های آن توضیح دهد. ۳- در مورد ترکیبات حروف توضیحات می‌دهد. ۴- فعالیت‌های شاگردان را ارزیابی کرده و نتیجه آن را یاد داشت نماید.
<p style="text-align: center;">معلومات اضافی برای معلم</p> <p>خوش نویسی هنر بی نظیر شرق اسلامی است که انواع مختلف دارد مانند نسخ، نستعلیق خط کوفی. خط نسخ از خط کوفی به وجود آمده است، که در کشورهای اسلامی قرآن کریم، کتاب‌های معتبر علوم اسلامی، مجله‌ها، و روزنامه‌ها و امثال آن به همین خط نوشته می‌شود، خطاطان نسخ قیافه زیبا دارد به همین دلیل است تمام کتاب‌های اسلامی توسط این خط نوشته می‌شود.</p> <p>خط نستعلیق از خط نسخ ایجاد شده است، این خط هم بسیار زیبا است که خطاطان و خوشنویس‌ها به مرور زمان زیبایی‌ها و ظرافت‌هایی در آن به وجود آورده و آنرا زیباتر ساخته اند.</p> <p>امروز در کشور عزیز ما در ادارات دولتی به همین خط می نویسند و در تمام ادارات معمول است و همه به آن توجه دارند.</p>		

پلان راهنمای تدریس درس ۱۲- (کاپی از بسم الرحمن الرحیم)

زمان تدریس: (دو ساعت درسی ۹۰ دقیقه)

شرح مطالب		عناوین مطالب
کاپی از بسم الله الرحمن الرحيم		۱- عنوان درس
از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر نایل آیند: ۱- آشنایی با کاپی کردن بسم الله الرحمن الرحيم. ۲- درک کردن فواصل حروف و کلمات. ۳- به کاپی کردن خط‌ها علاقه مند شوند.		۲- اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • (دانشی) • مهارتی • ذهنیتی)
مشاهده، پرسش و پاسخ توضیحی، کار عملی نمایشی.		۳- روش‌های تدریس
کاغذ، سکاچ، تخته نقاشی، پنبه، رنگ، موپک، ظرف آب و کاغذ ترس، (کاغذتفاف)		۴- سامان و لوازم ضروری تدریس
ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر (اعلی، عالی، خوب، متوسط و ضعیف کار عملی ملاحظه، مهارت‌های ارتباطی)		۵- شیوه ارزیابی
زمان به دقیقه	فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف
۱۰	فعالیت‌های مقدماتی: بعد از سلام و احوال‌پرسی، شاگردان بعد از تکمیل کاپی بسم الله الرحمن الرحيم به کاغذ اصلی منتقل نموده رنگ آمیزی کنید.	
۱۰	ایجاد انگیزه: طرح سؤال: چگونه می‌توانید که بسم الله الرحمن الرحيم را کاپی نمایید؟	

مدت زمان	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۶-۱- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۷۰ دقیقه	۱- شاگردان سخنان معلم را به دقت بشنوند و در عمل آنرا تجربه کنند. ۲- سؤالات را جواب بدهند ۳- دقیقاً کار را آغاز نمایند. ۴- بعد از تکمیل کار آنرا توسط رنگ زیبا بسازند.	۱- معلم مکلفیت دارد که در مورد کاپی کردن توضیحات بدهد. ۲- در مورد کاپی کردن سؤالات طرح نماید. ۳- در مورد رنگ آمیزی کاپی برای شان توضیحات بدهد. ۴- شاگردان خود را در کاپی کردن ارزیابی نمایند.
<p style="text-align: center;">معلومات اضافی برای معلم</p> <p>برای تحکیم یاد گیری در زمینه معرفی هنرهای اسلامی درس ۱۰ به کاپی از دیزاین‌های اسلامی، درس ۱۲ به کاپی از بسم الله الرحمن الرحيم، درس ۱۴ به ساختن یک بنای اسلامی (پل)، درس‌های ۱۶ و ۱۸ به ساختن نمونه‌های هنرهای اسلامی اختصاص یافته است. هر یک از این درس‌ها پس از بیان خصوصیات اصلی هنرها به معرفی یکی از آنها و روش تهیه کاپی از آن پرداخته است.</p>		

پلان راهنمای تدریس درس ۱۳- (آشنایی به معماری اسلامی)
 زمان تدریس: (یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه)

شرح مطالب		عناوین مطالب
آشنایی به معماری اسلامی		۱- عنوان درس
از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: ۱- آشنایی شاگردان با معماری اسلامی (دوره اسلامی) ۲- به شهکاری‌های معماری اسلامی علاقه مند شوند. ۳- هماهنگی معماری اسلامی را در ممالک اسلامی درک نمایند.		۲- اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • (دانشی) • مهارتی • ذهنیتی
توضیحی، مباحثه، سؤال و جواب.		۳- روش‌های تدریس
کتاب درسی، تصاویر بناهای اسلامی، تباشیر و تخته صنف.		۴- سامان و لوازم ضروری تدریس
تحریری و تقریری، درجه تقدیر برای ارزیابی اعلی، عالی، خوب، متوسط و ضعیف.		۵- شیوه ارزیابی
زمان به دقیقه	فعالیت مقدماتی:	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف
۵ دقیقه	بعد از سلام و احوال پرسشی با شاگردان، و سپس آنها متن درس جدید را بخوانند و در ذهن خود آن را جا دهد و ببینید که چه تفاوت‌ها و چه شباهت‌هایی در معماری ممالک مختلف اسلامی وجود دارد.	
۵ دقیقه	ایجاد انگیزه: طرح سؤال: آیا شباهت‌های معماری ممالک مختلف اسلامی را میدانید؟	

مدت زمان	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۱-۶- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	۱- به تشریح معلم دقیقاً گوش دهند. ۲- به سؤالها؛ جواب بگویند. ۳- شباهت‌های معماری جهان اسلام را یاد داشت کنند.	۱- معلم در مورد معماری اسلامی توضیحات دهد. ۲- معلم در مورد معماری اسلامی سؤال طرح نماید. ۳- شباهت‌های معماری جهان اسلام را تشریح نماید. ۴- کارهای شاگردان را ارزیابی کند.
<p style="text-align: center;">معلومات اضافی برای معلم</p> <p>مهم ترین هنر مسلمانان پس از خوش نویسی، معماری و به خصوص ساختن مساجد بزرگ و زیباست که نمازگزاران در آن به عبادت خداوند (ع) می‌پردازند. اجزای مهم معماری مسجد مانند: گنبد، منار و محراب با عکس‌هایی در این درس معرفی شده تا موجب آشنایی بیشتر و ایجاد علاقه شاگردان به این مبحث شود.</p> <p>جهت معلومات بیشتر به منابع و مأخذ چون در دایرة المعارف هنر تألیف رویین پاکباز، انتشارت فرهنگ معاصر و هنر اسلامی؛ از تألیف ارنست کونل مراجعه نمایند.</p>		

پلان راهنمای تدریس درس ۱۴ - (ساختن یک بنای اسلامی (پُل)

زمان تدریس: (دوساعت درسی ۹۰ دقیقه)

شرح مطالب		عناوین مطالب
ساختن یک بنای اسلامی (پُل)		۱- عنوان درس
<p>از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:</p> <p>۱- به ساختن یک بنای اسلامی آشنا شوند.</p> <p>۲- یک پُل را به شکل کار دستی ساخته بتوانند.</p> <p>۳- به مواد و لوازم آن آشنا شوند.</p>		<p>۲- اهداف آموزشی</p> <ul style="list-style-type: none"> • (دانشی • مهارتی • ذهنیتی)
سؤال و جواب، مشاهده یی، توضیحی، نمایشی.		۳- روش‌های تدریس
کاغذ کارک، قیچی، سرش، سنگ ریزه، برگ درخت ناجو و شاخچه نازک درخت.		۴- سامان و لوازم ضروری تدریس
ارزیابی خودی، درجه تقدیر برای ارزیابی کار عملی.		۵- شیوه ارزیابی
زمان به دقیقه	فعالیت مقدماتی:	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف
۱۰ دقیقه	بعد از سلام و احوال پرسى با شاگردان و سپس آنها یک دیوار پُل را در یک کاغذ بسازند و دیوار دیگر پُل را از روی آن کاپی و برش می‌کنند.	
۱۰ دقیقه	ایجاد انگیزه:	
۱۰ دقیقه	طرح سؤال: از کدام مواد طبیعی یک پُل را ساخته می‌توانید؟	

مدت زمان	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۱-۶- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۷۰ دقیقه	۱- سخنان معلم را به غور و دقت بشنوند. ۲- جوابهای مناسب باید بدهد. ۳- کار خود را ارزیابی نمایند. ۴- پُل را بسازند. ۵- بعد از تکمیل آنرا رنگ آمیزی نمایند.	۱- معلم مکلفیت دارد تا شیوه ساختن پُل را که در عکس می‌بیند شرح دهد. ۲- از شاگردان سؤالات طرح نماید. ۳- درس را ارزیابی کند.
<p style="text-align: center;">معلومات اضافی برای معلم</p> <p>این درس مربوط به کار عملی و آشنایی با معماری اسلامی است. یک هفته قبل از انجام فعالیت، شاگردان را تشویق کنید تا در محیط اطراف خود به پل‌ها با دقت نگاه کنند و پل‌های قدیمی و نو ساخته را با هم مقایسه نمایند. دیدن عکس پل‌های مختلف هم برای انجام این فعالیت مناسب است. از شاگردان بخواهید طرح یک پل ساده از بناهای اسلامی را برای اجرا آماده کنند. دو دیواره پُل را روی کاغذ ترسیم کنند و به سطح روی پل بچسبانند و به دلخواه خود پل را تزئین کنند. آنها می‌توانند با چسپاندن سنگهای کوچک، کاغذهای رنگی، سنگ یا خشت، بنای پُل را کولاژ کنند و برای رنگ آمیزی پُل از انواع رنگ‌ها استفاده نمایند. در اطراف پُل هم به سلیقه خود چیزهایی اضافه کنند و کاردستی خود را زیباتر کنند.</p> <hr/> <p style="text-align: right;">کولاژ: (ترتیب کردن، قرار دادن رنگها و اشیای در کنار یکدیگر)</p>		

پلان راهنمای تدریس درس ۱۵- (آشنایی با هنرهای اسلامی)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه)

شرح مطالب		عناوین مطالب
آشنایی با هنرهای اسلامی		۱- عنوان درس
از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:		۲- اهداف آموزشی
۱- آشنایی با هنرهای اسلامی.		• (دانشی
۲- با خطوط و نقوش تزئینی آشنا شوند.		• مهارتی
۳- نقوش اسلامی را درک کنند.		• ذهنیتی)
توضیحی، مباحثه و عملی.		۳- روش‌های تدریس
تصاویر نقوش اسلامی، تصاویری که در چوب یا دیوار ساخته شده است.		۴- سامان و لوازم ضروری تدریس
تحریری، تقریری و درجه تقدیر اعلی، عالی، خوب، متوسط و ضعیف لفظی یا کتبی.		۵- شیوه ارزیابی
زمان به دقیقه	فعالیت مقدماتی:	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف
۵	بعد از احوال پرسشی با شاگردان؛ تنظیم صنف و سپس شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و نماینده هر گروه پیش روی صنف آمده درمورد درس صحبت کند.	
۵ دقیقه	ایجاد انگیزه:	
	طرح سؤال: در مورد درس سؤالات طرح شود و از شاگردان پرسیده شود به طور مثال: آیا از خصوصیات هنر اسلامی چیزی می‌دانید؟	

مدت زمان	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۱-۶- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	۱- به سخنان معلم دقت نموده و آن را دقیقاً یاد داشت نمایند. ۲- به سؤالات جواب ارائه کنند. ۳- شاگردان خود را ارزیابی نمایند.	۱- در مورد هنرهای اسلامی سؤال شود. ۲- معلم باید موضوع درس را به شاگردان توضیحات بدهد. ۳- در اخیر ساعت درسی ارزیابی صورت گیرد.
<p style="text-align: center;">معلومات اضافی برای معلم</p> <p>این درس آشنایی به هنرهای اسلامی اختصاص داده شده است. و صنایع دستی در آن به وضاحت بیان شده است. درس ۲۰ ما را به هنرهای اسلامی در افغانستان آشنا میسازد.</p> <p>تولید آثار و تداوم آن به خصوصیات ملی هنر کشور انکشاف میدهد، به طور مثال: کارهای دستی در مناطق مختلف افغانستان به طرح‌های و دیزاین‌های و رنگهای مختلف که نماینده گی از مناطق مربوطه را میکند، ساخته میشود که مجموعه این آثار در داخل و خارج کشور به نمایش گذاشته میشود.</p>		

پلان راهنمای تدریس درس ۱۶- (ساختن قلمدان گلی)

زمان تدریس: (دو ساعت درسی ۹۰ دقیقه)

شرح مطالب		عناوین مطالب
ساختن قلمدان گلی		۱- عنوان درس
<p>از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:</p> <p>۱- شاگردان با ساختن قلمدان آشنایی حاصل نمایند.</p> <p>۲- روش ساختن آنرا بیاموزند.</p> <p>۳- با علاقه مندی در ساختن قلمدان کار کنند.</p>		<p>۲- اهداف آموزشی</p> <ul style="list-style-type: none"> • (دانشی) • مهارتی • ذهنیتی)
پرسش و پاسخ، و توضیحی و نمایشی.		۳- روش‌های تدریس
گل رس، مودلر یا کاردلشم پلاستیکی، ظروف آب رنگ و موپک نقاشی، پنسل.		۴- سامان و لوازم ضروری تدریس
درجه تقدیر اعلی، عالی، خوب، متوسط و ضعیف ارزیابی خودی.		۵- شیوه ارزیابی
زمان به دقیقه	فعالیت مقدماتی:	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف
۱۰	بعد از سلام و احوال پرسشی شاگردان و تنظیم صنف و سپس آنها گل را آماده ساخته و شکل یک قلمدانی را بسازند.	
۱۰ دقیقه	ایجاد انگیزه: طرح سؤال: تا به حال از گل کدام حجم را ساخته اید؟	

مدت زمان	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۱-۶- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۷۰ دقیقه	۱- شاگردان به توضیحات معلم دقیقاً گوش داده و نکات مهم را یاد داشت کنند. ۲- به سؤالات جواب درست بگویند. ۳- اولاً گل را به شکل دایره دریاورند. ۴- فتیله‌ها ساخته شود. ۵- فتیله‌ها بالای دایره قرار داده شود. ۶- توسط آب لشم گردد. ۷- در صورت ترک برداشتن آن را توسط فشار انگشت بچسپانید. ۸- قلمدان ساخته شده در یک خریطه پلاستیکی پیچانده شود.	۱- معلم مکلفیت دارد تا در مورد درس به شاگردان توضیح بدهد. ۲- سؤالات طرح شود. ۳- جوابهای سؤالات مورد ارزیابی قرار گیرد..
<p style="text-align: center;">معلومات اضافی برای معلم</p> <p>این فعالیت عملی آشنایی با ساختن حجم گلی مربوط است. شاگردان در درس ۱۲ صنف هفتم با ساختن و آماده کردن گل رس آشنا شده اند و در درس ۱۴ ساختن یک ظرف گلی را تجربه کرده اند. در این جا ساختن یک قلمدان گلی و استفاده از گل برای ساختن حجم‌های مختلف را یاد می‌گیرند. در این درس شاگردان حجم سازی روش فتیله یی را می‌آموزند. تهیه فتیله‌های گلی و گذاشتن آن‌ها بالای یکدیگر یکی از روش‌های متداول یا مروج ساختن حجم گلی با دست است. پس از آماده کردن صفحه گلی زیر ظرف و وصل کردن ردیف اول فتیله‌ها به آن، بقیه فتیله‌ها را روی ردیف اول می‌چینند تا ارتفاع قلمدان به اندازه نصف قلم شود. برای محکم شدن دیواره ظرف باید ابتدا فتیله‌ها را خراش دهند، در محل خراش‌ها کمی دوغاب (گل شل) بمالند و سپس ردیف بعدی فتیله را روی آن قرار دهند و با فشار دست محکم کنند. سپس دیواره بیرونی قلمدان را با انگشت یا کار دک پلاستیکی صاف می‌کنند تا فتیله‌ها صاف شوند. قبل از خشک شدن گل می‌توان با نوک پנסل یا هر ابزار اثر گذار دیگر روی دیوار قلمدان نقوش زیبایی ایجاد کرد. شاگردان می‌توانند هنگامی که ظرف گلی خشک شد روی آن را با رنگ‌های دلخواه، رنگ آمیزی کنند. تهیه قلمدان گلی، یک نمونه است و شاگردان باید بیاموزند که آنچه به صورت آماده می‌بینند، سازنده‌های دارد و آن‌ها هم می‌توانند این وسیله را بسازند. باید با دقت به ظروف و وسایل اطراف خود توجه کنند و ببینند که هر یک از چه مواردی و با چه روشی ساخته شده اند و سعی کنند شبیه آن را بسازند. از این وسایل دست ساخت می‌توانند خود شان استفاده کنند، آن‌ها را هدیه دهند یا برای فروش بگذارند.</p>		

پلان راهنمای تدریس درس ۱۷- (آشنایی با میناتوری)
زمان تدریس: (ساعت درسی)

شرح مطالب		عناوین مطالب
آشنایی با میناتوری		۱- عنوان درس
<p>از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:</p> <p>۱- آشنایی شاگردان با میناتوری.</p> <p>۲- به میناتور علاقه مند شوند.</p> <p>۳- شاگردان اهمیت میناتور را درک کرده بتوانند.</p>		<p>۲- اهداف آموزشی</p> <ul style="list-style-type: none"> • (دانشی) • مهارتی • ذهنیتی)
توضیحی و مباحثه‌ی گروهی و نمایشی.		۳- روش‌های تدریس
تصاویر کتاب درسی، کتابهای هنری و تابلوی‌های میناتوری.		۴- سامان و لوازم ضروری تدریس
تحریری و تقریری، درجه‌ی تقدیر اعلی، عالی، خوب، متوسط و ضعیف.		۵- شیوه‌ی ارزیابی
زمان به دقیقه	فعالیت مقدماتی: بعد از سلام و احوال پرسی با شاگردان و تنظیم صنف، پرسش و پاسخ در باره درس گذشته مرتبط به درس جدید.	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف
۵ دقیقه		
۵ دقیقه	ایجاد انگیزه: سؤالات طرح شود به طور مثال: اولین نقاشی‌های مسلمانان چه بوده ؟	

مدت زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۱-۶- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	۱- شاگردان به تشریح معلم گوش دهند و نکات مهم آن را یاد داشت کنند. ۲- تصاویر درس را دقیقاً ببینند. ۳- نزاکتها و ظرافت‌های آن را در ذهن خود جا دهند. ۴- به رنگهای میناتوری دقیق شوند. ۵- در مورد نقاشان میناتور که چه کارهای را انجام داده اند در ذهن بسپارند.	۱- معلم مکلفیت دارد در مورد میناتور به شاگردان معلومات بدهد. ۲- در مورد میناتور سؤالات را طرح نماید و از شاگردان جواب بخواهد. ۳- برای ارزیابی شاگردان نیز سؤالات از آنها طرح شود.
<p style="text-align: center;">معلومات اضافی برای معلم</p> <p>این درس آشنایی با میناتوری اختصاص دارد. اولین نمونه‌های نقاشی اسلامی به مصور سازی کتاب‌های علمی و ادبی مربوط بود. نقاشی میناتوری ویژه گی خاصی دارد. در این نقاشی نمایش فضاها، انسان، طبیعت و رنگ‌ها به صورت ذهنی انجام می‌شود.</p> <p>میناتوری چنانچه که از نامش پیداست به معنای ریزه کاری و ظرافت است که نقاشان این سبک اشکال طبیعت را آنچه را که از نزدیک در آن مشاهده می‌کنند طوری که است آن را با ظرافت و ریزه کاری‌های آن ترسیم می‌نمایند و قوانین (پرسپکتیو) دوری و نزدیکی را در نظر نمی‌گیرند و یک سبک خاص می‌باشد. که هنرمندان کارهای هنری خود با رنگ‌های نقره‌ای، لاجوردی و طلایی در اثر خود به کار برده آثار خوبی را ایجاد می‌کند.</p>		

پلان راهنمای تدریس درس ۱۸- (ساختن رحل قرآنکریم)

زمان تدریس: (دو ساعت درسی ۹۰ دقیقه)

شرح مطالب		عناوین مطالب
ساختن رحل قرآنکریم		۱- عنوان درس
<p>از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:</p> <p>۱- به ساختن رحل قرآنکریم آشنایی حاصل نمایند.</p> <p>۲- رحل قرآنکریم را ساخته بتوانند.</p> <p>۳- درک ظرافت‌های کار دستی.</p>		<p>۲- اهداف آموزشی</p> <ul style="list-style-type: none"> • (دانشی) • مهارتی • ذهنیتی)
عملی، توضیحی و مباحثه گروپی.		۳- روش‌های تدریس
کاغذ مقوا، پنبه، خط کش، تیغ برش، قیچی، پنبه پاک، پنبه تراش.		۴- سامان و لوازم ضروری تدریس
ملاحظه کارها، درجه‌های تقدیر، عالی، خوب، متوسط و ضعیف.		۵- شیوه ارزیابی
زمان به دقیقه	فعالیت مقدماتی:	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف
۱۰ دقیقه	بعد از سلام و احوال پرسشی با شاگردان تنظیم صنف، پرسش و پاسخ در باره درس گذشته مرتبط به درس جدید (مراحل ساختن رحل قرآن پاک).	
۱۰ دقیقه	ایجاد انگیزه: طرح سؤالات: چه موادی را در ساختن رحل قرآنکریم به کار می‌برید؟	

مدت زمان	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۱-۶- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۷۵ دقیقه	۱- شاگردان به توضیحات معلم دقیقاً گوش دهند. ۲- نکات مهم را یاد داشت نمایند. ۳- مرحله اول را در مقوا ترسیم نمایند. ۴- بعداً مرحله دوم و سوم را ترسیم نمایند. ۵- از وسط و یا بالا تر از آن قطع نمایند. ۶- مرحله سومی را در دومی داخل نمایند. ۷- بعد از تکمیل به دیزاین‌های زیبا تزئین نمایند. ۸- رحل را رنگ آمیزی کند. ۹- بعد از خشک شدن رنگها قرآنکریم را در آن بگذارند و تلاوت کنند.	۱- معلم در مورد درس توضیحات بدهد. ۲- به نکات مهم درس تاکید کند. ۳- در ساختن رحل به آنها مشوره‌های خوب بدهد. ۴- کارهای شاگردان را دقیقاً دیده و ارزیابی کند.
<p style="text-align: center;">معلومات اضافی برای معلم</p> <p>در این درس شاگردان ساختن رحل قرآن کریم را تجربه می‌کنند که یک فعالیت عملی دیگر برای درس و آشنایی با هنرهای اسلامی است.</p> <p>این درس هم اهداف ذکر شده را دنبال می‌کند و شاگردان را به جستجو در محیط زنده گی وادار میکند تا ببینند چه وسایلی را می‌توانند با دست خود بسازند. به علاوه باید آنها را ترغیب کرد که مفکوره‌های جدیدی برای طراحی رحل قرآنکریم ارائه دهند یا روش‌های ابتکاری را برای تزئین کار دستی‌های خود به کار برند.</p>		

پلان راهنمای تدریس درس ۱۹- (آشنایی به هنرمندان افغانی)
 زمان تدریس: (یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه)

شرح مطالب		عناوین مطالب
آشنایی به هنرمندان افغانی		۱- عنوان درس
از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: ۱- با هنرمندان افغانستان آشنا شوند. ۲- به آثار شان ارزش قایل شدن. ۳- با آثار شان علاقه مند شوند.		۲- اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • (دانشی) • مهارتی • ذهنیتی)
توضیحی، سؤال و جواب کار عملی، نمایشی.		۳- روش‌های تدریس
آثار هنرمندان افغانی، کتب درسی.		۴- سامان و لوازم ضروری تدریس
ارزیابی خودی، درجه تقدیر اعلی، عالی، خوب، متوسط و ضعیف لفظی کتبی.		۵- شیوه ارزیابی
زمان به دقیقه	فعالیت مقدماتی: بعد از سلام و احوال پرسشی با شاگردان و تنظیم صنف، پرسش و پاسخ در باره گذشته مرتبط به درس جدید.	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف
۵		
۵ دقیقه	ایجاد انگیزه: طرح سؤال: در مورد دو هنرمند برجسته افغانی چه می‌دانید؟	

مدت زمان	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۱-۶- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	۱- به توضیحات معلم گوش دهند. ۲- توضیحات را یاد داشت کنید. ۳- در مورد استاد مشعل، وکیلی پوپلزایی معلومات به دست بیاورند. ۴- متوجه بحث معلم باشند. ۵- از روش‌های کار هنری آنها مستفید شوند.	۱- معلم مکلفیت دارد تا در موردو هنرمند افغانی بخصوص استاد مشعل و استاد پوپلزایی معلومات بدهد. ۲- توجه شاگردان را جلب کند. ۳- در تشویق شاگردان بکوشد. ۴- شاگردان را علاقه مند به آثار هنری هنرمندان افغانی بسازد.
<p style="text-align: center;">معلومات اضافی برای معلم</p> <p>ضمیمه بخش تاریخ هنر، در باره دو هنرمند افغانی، استاد سعیدمشعل و استاد عزیزالدین وکیلی پوپلزایی به شاگردان توضیح داده شود و هم توضیح داده شود که آثار فرهنگی و هنری، عامل انکشاف ملت‌هاست.</p> <p>استاد مشعل هروی در نقاشی (میناتوری) از سبک کمال الدین بهزاد پیروی نموده است و در این رشته هنری درهرات باستان شاگردانی زیادی تربیت هنری نموده است. و همچنان در شعر و شاعری از استعداد خوب برخوردار بود چنانچه در یکی از اشعار گفته است.</p> <p style="text-align: center;">اگر از دهر ناشادم ولی زین ره بسی شادم * که من احیا گر رسم نگارستان بهزادم</p> <p>استاد عزیزالدین پوپلزایی به خطاط هفت قلمی مشهور بود و شاگردان زیادی در بخش خطاطی تربیه نموده است و در مورد زیبایی حسن خط کتابهای زیادی را تألیف نموده است. که از جمله خطاطان و مورخین مشهور کشور ما است.</p>		

پلان راهنمای تدریس درس ۲۰- (آشنایی به هنرهای افغانی)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه)

شرح مطالب		عناوین مطالب
آشنایی به هنرهای افغانی		۱- عنوان درس
<p>از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:</p> <p>۱- با هنرهای اصیل افغانی آشنا شوند.</p> <p>۲- در ایجاد آثار هنری مهارت حاصل نمایند.</p> <p>۳- به هنرهای افغانی علاقه مندی پیدا کنند.</p>		<p>۲- اهداف آموزشی</p> <ul style="list-style-type: none"> • (دانشی) • مهارتی • ذهنیتی)
توضیحی، سؤال و جواب، توضیحی، گروهی و نمایشی.		۳- روش‌های تدریس
دیزاین‌های قالین، دیزاین‌ها کاشی و نقاشی‌هایی که در کارها دستی وجود دارد.		۴- سامان و لوازم ضروری تدریس
ارزیابی خودی، درجه تقدیر اعلی، عالی، خوب، متوسط و ضعیف ملاحظه و مهارت‌های ارتباطی.		۵- شیوه ارزیابی
زمان به دقیقه	فعالیت مقدماتی:	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف
۵ دقیقه	بعد از احوال پرسى با شاگردان و تنظیم صنف سؤال و جواب: در مورد درس گذشته مرتبط به درس جدید.	
۵ دقیقه	ایجاد انگیزه: طرح سؤال: تا به حال به دیزاینهای صنایع دستی متوجه شده آید؟	

مدت زمان	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۱-۶- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	۱- شاگردان صحبت‌های معلم را بشنوند. ۲- نکات مهم درس را یاد داشت کنند ۳- در باره صنایع دستی افغانستان معلومات کسب نمایند. ۴- به رنگها و دیزاین که روی قالین وجود دارد دقیق شوند. ۵- در باره هنرمندان مناطق مختلف افغانستان معلومات حاصل نمایند.	۱- معلم مکلفیت دارد که در مورد هنرمندان افغانی توضیحات بدهد. ۲- در مورد ارزش اقتصادی هنرهای افغانی توضیح بدهد. ۳- در مورد جنبه‌های فرهنگی و هنری صنایع دستی معلومات بدهد. ۴- معلم درس خود را مورد ارزیابی قرار دهد.
<p style="text-align: center;">معلومات اضافی برای معلم</p> <p>این درس آشنایی با هنرهای افغانی اختصاص دارد و این بحث را در مورد صنایع دستی روشن تر می‌سازد درس ۲۰ (ضمیمه آشنایی با هنرهای اسلامی در افغانستان است) زیرا تداوم تولید این آثار در طول تاریخ، در هر کشوری خصوصیات ملی آن کشور را انکشاف داده است. مثلاً: امروز صنایع دستی افغانستان در شهرهای مختلف با طرح‌های متنوع و رنگ‌های مخصوص هر منطقه تولید می‌شوند ولی مجموعه آنها، خصوصیات هنرهای افغانی را به نمایش می‌گذارند.</p>		

آشنایی با موزیم‌های ملی افغانستان

موزیم مزار شریف

موزیم مزار شریف سابقه طولانی دارد و از دوره آغاز به مرقد حضرت علی (کرم الله وجهه) تحایف و هدایا از جانب شاهان تحویل می‌گردید زمینه تأسیس موزیم را ایجاد کرد. این تحایف و هدایا در یکی از اتاق‌های روضه شریف نگهداری می‌گردید. موزیم مزار شریف بر علاوه آنکه اشیاء و تحایف قیمت بها را دارا است از لحاظ داشتن مسکوکات و کتابهای نایاب خاصاً کتابهای نسخه خطی از جمله نسخه خطی قرآن عظیم الشان و بعضی از تفاسیر قرآن عظیم الشان دارای اهمیت و ارزش زیاد است. علاوه بر موجودات موزیم، آیات متبرکه قرآن کریم و نیز از لحاظ قدامت هنر و سبک معماری از قابل ستایش و در عین حال تاریخی می باشد. قابل ذکر است که به غیر از موزیم های منقول در کشور ما موزیم‌های شخصی نیز وجود دارند که به گونه نمونه می‌توان از موزیم سلطانی و غیره نام برد.

موزیم هرات

در حدود سال های ۱۳۰۲ هـ ش یا ۱۳۰۴ هـ ش موزیم هرات تاسیس گردید و در سال ۱۳۱۰ هـ ش موزیم به اداره شاروالی شهر هرات سپرده شد و در سال ۱۳۱۲ هـ ش به اساس هدایت شاروالی هرات، به تعمیر هتل پارک انتقال داده شد و در آنجا آثار و اشیایی که داشت به نمایش گذاشتند. اکثریت آثار موزیم هرات به بودجه شاروالی هرات خریداری شد و تعدادی از آثار که از حفاریات هده بگرام کشف شده بود از جانب موزیم کابل به گونه تحفه به موزیم هرات در سال ۱۳۲۵ تسلیم داده شد.

موزیم میمنه

پس از کشف غیر مترقبه سکه‌های مسی مربوط به دوره غوری ها در یکی از تپه‌های تاریخی شهر میمنه در سال ۱۳۳۵ هـ ش زمینه ایجاد یک موزیم را در شهر میمنه ولایت فاریاب به میان آورد تا آثار و اشیای قدیمی در آن نگهداری شود با تلاش مدیران مختلف موزیم میمنه در مدت کم صاحب مجموعه مناسبی از آثار قدیمی گردید و نمایشات آن در سال ۱۳۳۶ آغاز شد. آغاز نمایشات چنان دلچسپ بود که تعداد زیادی مردم میمنه آثار قیمتی و تاریخی خویش را به گونه تحفه به موزیم دادند.

فهرست منابع

- ۱- رهنمای تدریس نقاشی برای کودکان و نوجوانان، غلام محی الدین شبنم غزنوی، ۱۳۸۰
 - ۲- راهنمای درس هنر، برای معلمان دوره اول ابتدایی اول، دوم و سوم ابتدایی کد ۵۳/۴، ۱۳۸۵
 - ۳- اصول و مبانی هنرهای تجسمی، دکتر محمدحسین حلیمی.
 - ۴- مبانی هنرهای تجسمی، فنی و حرفه ای کد ۳۵۸/۲۱، سال ۱۳۸۶.
 - ۵- آشنایی با هنرهای تجسمی، فنی و حرفه ای کد ۳۵۸/۳۷، سال ۱۳۸۶.
 - ۶- طراحی ۱ فنی و حرفه ای کد ۳۵۹/۹۲، ۱۳۸۱.
 - ۷- هندسه نقوش ۱، فنی و حرفه ای، کد ۱۳۸۴، ۴۸۵.
 - ۸- کارگاه طراحی نقوش سنتی ۱، فنی و حرفه ای، کد ۳۵۹/۷۷، ۱۳۸۶.
 - ۹- کارگاه چاپ دستی، فنی و حرفه ای، کد ۳۵۸/۲۰، ۱۳۸۴.
 - ۱۰- مقدمه یی بر هنر کاشی گری ایران، محمد یوسف کیانی و فاطمه کریمی و عبدالله قوچانی، موزه رضا عباسی، ۱۳۶۲.
 - ۱۱- دایرة المعارف هنر، رویین پاکباز، انتشارات فرهنگی معاصر.
 - ۱۲- هنر اسلامی، ارنست کونل.
 - ۱۳- زبان و بیان هنر اسلامی، تیتوس بو کهارت.
 - ۱۴- آشنایی با صنایع دستی ایران ۱، فنی و حرفه ای کد ۳۵۹/۳۰، ۱۳۷۵
 - ۱۵- سیری در صنایع ایران به اهتمام احمد آرام، انتشارات بانک ملی ایران، تهران، ۱۳۵۶.
 - ۱۶- علم در اسلام، به اهتمام احمد آرام، انتشارات سروش، تهران ۱۳۶۶.پ
 - ۱۷- هنر خوشنویسی ۱ و ۲، کد ۲۰۴/۵.
 - ۱۸- خوشنویسی و فرهنگ اسلامی، آن ماری شیمل، انتشارات قدس رضوی، مشهد، ۱۳۶۸.
 - ۱۹- تاریخ خط و نوشته‌های کهن افغانستان، عبدالحی حبیبی.
 - ۲۰- نقاشی ایرانی، بازیل گری، انتشارات عصر جدید، تهران، ۱۳۶۹.
 - ۲۱- نگاهی به هنر نقاشی ایران، دکتر اکبر تجویدی، انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران، ۱۳۷۵.
 - ۲۲- کارگاه هنر ۱، پیش دانشگاهی، کد ۵۹۴، ۱۳۸۶.
 - ۲۳- سیر هنر در تاریخ ۲، پیش دانشگاهی، کد ۵۹۴/۸، ۱۳۸۶.
 - ۲۴- فشرده تاریخ افغانستان فاروق انصاری، مرکز مطالعات، کابل ۱۳۸۶.
- موزیم شناسی و سیر موزیم‌ها در افغانستان، دیپارتمنت اتنوگرافی و باستان شناسی، پوهنځی علوم اجتماعی، پوهنتون کابل، پوهندوی محمد رسول باوری، کابل ۱۳۵۷